

Werken met het nieuwe mestbeleid op Koeien&Kansen-bedrijven

Augustus 2006

Rapport 34

Colofon

Uitgever

Animal Sciences Group
Postbus 65, 8200 AB Lelystad
Telefoon 0320 – 238 238
Fax 0320 – 238 050
E-mail : koeienenkansen.po.asg@wur.nl
Internet <http://www.koeienenkansen.nl>

Redactie

Koeien & Kansen

© Animal Sciences Group

Het is verboden zonder schriftelijke toestemming van de uitgever deze uitgave of delen van deze uitgave te kopiëren, te vermenigvuldigen, digitaal om te zetten of op een andere wijze beschikbaar te stellen.

Aansprakelijkheid

Animal Sciences Group aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Bestellen

ISSN 0169-3689
Eerste druk 2005/oplage 100
Prijs € 20,-

De rapporten zijn op de website te bekijken en te downloaden.

'Koeien & Kansen'

is een samenwerkingsproject van 17 melkveehouders, ASG, PRI, LEI, NMI, CLM en Agrotechnology and Food innovations

Doel is het in de praktijk ontwikkelen, onderzoeken en demonstreren van duurzame melkveehouderij onder uiteenlopende omstandigheden op diverse grondsoorten.

Werken met het nieuwe mestbeleid op Koeien&Kansen-bedrijven

Michel de Haan (ASG)
Frans Aarts (PRI)
Izak Vermeij (ASG)
Barend Meerkerk (DLV)

Samenvatting

In het voorjaar van 2004 zijn voor de bedrijven in Koeien & Kansen studies uitgevoerd met als doel het nieuwe mestbeleid (gebruiksnormen voor meststoffen) kosteneffectief te introduceren. Omdat de beleidsvorming nog niet was afgerond moesten een aantal aannames worden gemaakt. De resultaten zijn gepubliceerd als rapport Koeien & Kansen nr. 23 (De Haan & Meerkerk, augustus 2004). In de loop van dat jaar werd het beleid concreet. Belangrijke afwijkingen van de oorspronkelijke aannames waren de differentiatie van de jaarlijkse stikstofexcretie van melkkoeien naar productieniveau en ureumgehalte in de melk (verondersteld was één generieke norm van 110 kg N/koe) en de afhankelijkheid van normering voor wel of niet beweiden van het grasland (verondersteld was geen differentiatie naar graslandgebruik). In het najaar van 2004 zijn daarom de bedrijfsplannen naar deze nieuwe wettelijke situatie aangepast. Dit rapport beschrijft de belangrijkste verschillen met de oorspronkelijke plannen en hun achtergronden. Het is geen uitputtend of diepgravend betoog. De belangrijkste doelen zijn binnen krappe financiële projectruimte de (bedrijfs)ontwikkelingen goed vast te leggen, de meest opvallende algemene reacties op te sporen om deze met sector en tijdig beleid te kunnen communiceren en een goede basis te bieden voor een goede analyse van de economische en milieukundige effectiviteit van de bedrijfsvoering in een later stadium. Opvallend is dat de meeste veehouders de differentiatie van de normering van excretie op basis van melkproductieniveau en ureumgehalte in de melk aangrijpen om de mestproductie van het bedrijf door aangepast management te verlagen, om daarmee de kosten voor mestafzet te beperken. In 2004 was nog geen sprake van de door Koeien & Kansen ontwikkelde 'verfijnde aangifte' die de veehouder op basis van een veestapelbalans de mogelijkheid biedt nog secuurder op excretie te sturen. Die mogelijkheid ontstond pas in 2006, en zal het eerder genoemde effect van sturing op excretie nog versterken. Als bijlage 1 zijn de individuele bedrijfsplannen opgenomen. Vanaf 2005 werken de bedrijven volgens het nieuwe beleid. Bijlage 2 geeft per bedrijf een beeld van de ervaringen in 2005. Die ervaringen zullen zeker leiden tot bijstelling van de plannen.

Inhoudsopgave

Samenvatting

1	Inleiding	1
2	Nieuw mestbeleid vanaf 2006.....	2
2.1	MINAS-beleid bij Koeien&Kansen tot 2004.....	2
2.2	Derogatie voor Nederland	2
2.3	Verschillen tussen verondersteld en werkelijke mestbeleid	2
2.4	Niveau gebruiksnormen en maximale kunstmestgift stikstof	3
2.5	Bedrijfsspecifieke excretienormen	4
2.6	Grasland met gebruiksbependingen	4
3	Geactualiseerde plannen	5
3.1	Gevolgen nieuw mestbeleid zonder bedrijfsaanpassing	5
3.2	Bedrijfs optimalisatie	6
3.3	Bedrijfsspecifieke stikstofexcretie	8
3.4	Toelichting keuze maatregelen	9
3.5	Aanvoerruimte stikstof.....	10
4	Discussie en conclusies.....	12
	Literatuur	13
	Bijlage 1: Bijgestelde plannen van de individuele bedrijven	14
	Bijlage 2: Ervaringen in 2005 van de individuele bedrijven met de mestwetgeving 2009	42

1 Inleiding

Om invulling te geven aan Europese milieurichtlijnen voor emissies van stikstof en fosfor hanteerde de Nederlandse overheid vanaf 1998 voor landbouwbedrijven een mineralenaangiftesysteem, met maxima voor balansoverschotten (MINAS). In 2003 gaf de EU aan dit systeem niet te accepteren. Daarom heeft de landbouw vanaf 2006 te maken met andere wettelijke regels. Kern daarvan is dat maxima zijn gesteld aan het gebruik van organische en minerale meststoffen. Dat impliceert dat de mestproductie van de veestapel moet worden berekend en dat een mestoverschot moet worden afgevoerd. De bedrijven in Koeien & Kansen spelen een voortrekkersrol. Hoewel het nieuwe beleid nog niet tot in detail bekend was, is in het vroege voorjaar van 2004 geïnventariseerd welke gedachten er bij de veehouders leven om kosteneffectief in te kunnen spelen op het mestbeleid zoals dat in 2009 verwacht wordt. Hun plannen en de gevolgen hiervan voor de bedrijven zijn beschreven in een rapport van De Haan en Meerkerk (2004). In de loop van 2004 is het nieuwe mestbeleid verder verfijnd en vrijwel definitief vastgesteld. Wat nog restte was onduidelijkheid over een 'verfijnde aangifte mestproductie, die de veehouder in staat moet stellen de mestproductie van zijn veestapel bedrijfsspecifiek te bepalen via een veestapelbalans (en dus niet forfaitair). De bedrijven hebben in het najaar van 2004 hun plannen aangepast op grond van wijzigingen in de wetgeving en hun eerste praktische ervaringen.

Het doel van deze rapportage is om de in het najaar van 2004 geactualiseerde bedrijfsplannen voor de Koeien&Kansen-bedrijven als reactie op het nieuwe beleid in beeld te brengen, met de verwachte gevolgen voor het inkomen. In 2005 zijn de bedrijven begonnen met het implementeren van de plannen. Als bijlage worden per bedrijf de ervaringen in het eerste jaar gegeven. De ervaringen in 2005 en de invulling in 2006 van de 'verfijnde aangifte mestproductie' zullen doorwerken in de bedrijfsopzet en bedrijfsvoering in de komende jaren. In vervolgrapportages zullen die veranderingen worden vastgelegd en geanalyseerd.

2 Nieuw mestbeleid vanaf 2006

Fase 1 van het Koeien&Kansen-project ging om het versneld realiseren van de MINAS-eindnormen op een kosteneffectieve manier, door rekening te houden met de specifieke bedrijfssituatie. Omdat de EU het MINAS-beleid niet accepteerde, moest Nederland een nieuw mestbeleid ontwikkelen met gebruiksnormen voor kunstmest en organische mest en een aantal 'borgende' voorschriften die onder andere betrekking hebben op het tijdstip van mestaanwending, de teelt van vanggewassen na maïs en de periode waarin men grasland mag scheuren. In dit hoofdstuk wordt geschetst wat de uiteindelijke gebruiksnormen voor 2009 zijn, wat de afwijkingen zijn ten opzichte van de inschatting van begin 2004 (de Haan en Meerkerk, 2004), en welke gevolgen dat heeft voor de individuele bedrijven. Met de planvorming kon niet worden gewacht tot het beleid definitief was vastgesteld omdat de bedrijven anders pas in 2006 met de praktijkintroduktie konden beginnen. Door te anticiperen kon een jaar worden gewonnen en kon men dus in 2005 de eerste praktische ervaringen opdoen.

2.1 MINAS-beleid bij Koeien&Kansen tot 2004

Vanaf 1998 tot 2006 is de wetgeving gebaseerd op een mineralenaangiftesysteem (MINAS) voor stikstof en fosfor. Wordt het toelaatbare overschot op de balans overschreden, dan moet over het surplus een heffing worden betaald. Deze heffing is zo fors dat het aantrekkelijker is om extra maatregelen te nemen. De toelaatbare overschotten waren afhankelijk van grondsoort, gewasarealen en veebezetting. Tot 2004 (fase 1) hebben de Koeien&Kansen-bedrijven versneld de MINAS-eindnormen, die vanaf 2005 voor de brede praktijk gelden, gerealiseerd en zich bij de daarvoor noodzakelijke aanpassingen mede laten leiden door mogelijkheden voor inkomensverbetering. Daarin zijn nagenoeg alle Koeien&Kansen-bedrijven geslaagd. Bij milieukundig acceptabele mineralenoverschotten is een inkomen gerealiseerd dat zeker zo hoog is als dat van vergelijkbare bedrijven, met name door besparingen op aankopen van kunstmest en voer. Na 2004 hebben de bedrijven in Koeien&Kansen de wetgeving 2009 als kader, waarin maxima zijn aangegeven voor het gebruik van meststoffen.

2.2 Derogatie voor Nederland

Een belangrijk element in het nieuwe mestbeleid is dat de EU Nederland derogatie heeft toegekend voor de Melkveehouderij. Dat houdt in dat voor dierlijke mest een gebruiksnorm van 250 kg N/ha geldt in plaats van 170 kg, mits bedrijven minstens 70% van hun grond voor grasland gebruiken. De derogatie is beperkt tot mest van graasdieren. Verder worden derogatiebedrijven verplicht een bemestingsplan op te stellen. Dit plan moet gegevens bevatten over mestproductie en meststoffengebruik in relatie tot gewasbehoefte en moet een koppeling leggen tussen meststoffengebruik en gebruiksnormen (Veerman, 2005). De derogatieperiode eindigt in 2010. Binnen die periode moet Nederland aantonen dat de wetgeving de gewenste milieukwaliteit kan waarborgen. Als dat niet het geval is, wordt de derogatie niet verlengd, of teruggebracht tot een lager niveau.

2.3 Verschillen tussen verondersteld en werkelijk mestbeleid

In 2004 zijn vóór het groeiseizoen bedrijfsplannen opgesteld om in te spelen op het nieuwe mestbeleid. Omdat het nieuwe mestbeleid nog maar beperkt ingevuld was, heeft de projectleiding een inschatting moeten maken, met name van de hoogten van de gebruiksnormen voor meststoffen. Tabel 1 geeft weer hoe het in het najaar van 2004 vastgesteld mestbeleid afwijkt van het ingeschatte beleid. De berekeningen in het voorjaar hebben invloed gehad op het vaststellen van het uiteindelijke beleid, met name van de manier waarop de excretie wordt berekend.

Tabel 1 Verschillen tussen verondersteld en werkelijk mestbeleid

Onderwerp	Verondersteld mestbeleid (voorjaar 2004)	Werkelijk mestbeleid (najaar 2004)
Weidegang	Geen onderscheid wel of niet weiden	Wel onderscheid wel of niet weiden
Droog zand	Onderscheid tussen droog zand en overige zandgrond	Alle zandgronden gelijk behandelen
Excretie	Generiek 110 kg N/koe	Bedrijfsspecifiek op basis van melkproductie en ureumgehalte melk. 114 kg N/koe bij productie 7.500 kg melk en ureumgehalte 26 g/kg
Klaver	Korting gebruiksnorm bij gebruik klaver	Klaver telt niet mee
Agrarische natuurgrond	170 kg N als organische mest/ha	250 kg N als organische mest/ha, als aan derogatievoorwaarden wordt voldaan

Het nieuwe mestbeleid maakt onderscheid tussen grasland dat beweid wordt en grasland dat alleen gemaaid wordt. De totale gebruiksnorm voor organische mest en kunstmest is voor 'volledig maaien' (permanent opstallen) hoger. Omdat de werkingscoëfficiënt van organische mest bij 'volledig maaien' hoger is dan bij 'beweiden' is de aanwendingsruimte N uit kunstmest min of meer gelijk, behalve bij zand/löss, waar meer kunstmeststikstof bij 'volledig maaien' is toegestaan.

Het nieuwe mestbeleid maakt geen onderscheid meer tussen natte en droge zandgronden. De normen voor droog zand zijn in 2009 hoger dan eerder ingeschat, die van nat zand bij beweiding lager.

De stikstofexcretie is bedrijfsspecifiek gemaakt op basis van melkproductie per koe en het ureumgehalte van de melk. Klaver telt in het nieuwe voorstel niet meer mee. Natuurgrond mag als men er enige vorm van landbouw op beoefent, op de normale wijze meegenomen worden in de berekening van de ruimte voor meststofaanwending. Dus voor natuurgrasland gelden dezelfde normen als voor productiegrasland.

2.4 Niveau gebruiksnormen en maximale kunstmestgift stikstof

Tabel 2 geeft het niveau van de gebruiksnormen voor stikstof weer voor het jaar 2009.

Tabel 2 Gebruiksnorm 2009 voor totaal stikstof/ha en stikstof uit dierlijke mest/ha bij derogatie, in vergelijking met het traditionele bemestingsadvies (economisch optimum zonder wettelijke restricties)

Grasland beweid	Bemestingsadvies	Norm 2009
<i>Totale N-gebruiksnorm</i> (A)		
Klei	345	310
Veen	265	265
Zand /Löss	285 - 325	260
Gebruiksnorm uit dierlijke mest		250
Werkingscoëfficiënt dierlijke mest (%)		45 %
Maximale effectieve N uit dierlijke mest (B)		113
<i>Aanwendingsruimte N uit kunstmest (A-B)</i>		
Klei		198
Veen		153
Zand/Löss		148
Grasland gemaaid	Bemestingsadvies	Norm 2009
<i>Totale N-gebruiksnorm</i> (A)		
Klei	385	350
Veen	300	300
Zand /Löss	325 - 365	340
Gebruiksnorm uit dierlijke mest		250
Werkingscoëfficiënt dierlijke mest (%)		60 %
Maximale effectieve N uit dierlijke mest (B)		150
<i>Aanwendingsruimte N uit kunstmest (A-B)</i>		
Klei		200
Veen		150
Zand/Löss		190
Maïspan	Bemestingsadvies	Norm 2009
Gebruiksnorm uit dierlijke mest		250
Werkingscoëfficiënt dierlijke mest bij maaien grasland		60 %
Werkingscoëfficiënt dierlijke mest bij beweiden grasland		45 %
<i>Aanwendingsruimte N uit kunstmest bij maaien grasland</i>		
Klei	10	10
Zand	10	0
<i>Aanwendingsruimte N uit kunstmest bij beweiden</i>		
Klei	10	48
Zand	10	38

In het voorjaar van 2004 is berekend hoeveel kunstmeststikstof men mag gebruiken op de Koeien&Kansen-bedrijven bij het mestbeleid dat toen is ingeschat (eerste kolom in tabel 3). Nadat het beleid meer een definitieve vorm kreeg, werd de maximale kunstmestgift anders. De tweede en derde kolom met cijfers geven de berekende hoeveelheid kunstmeststikstof bij de normen van 2009 (geactualiseerd beleid) op basis van grondsoort en gewas weer.

Gegeven de derogatie mag men op maïsland in 2009 meer kunstmest gebruiken dan in het voorjaar van 2004 ingeschat. Hetzelfde geldt voor alle bedrijven op droge zandgrond, gtVII en gtVIII. Bedrijven op andere bodemtypen, die ook hun koeien weiden, kunnen juist minder kunstmeststikstof gebruiken. Bedrijven die hun vee volledig opstallen mogen meer kunstmeststikstof gebruiken, met uitzondering van bedrijven op veengrond.

Tabel 3 Maximale kunstmestgiften (kg N per ha) bij ingeschat beleid in voorjaar 2004 (De Haan en Meerkerk, 2004) en bij definitief beleid 2009 (bij derogatie)

Gewas/ Waterhuishouding	Max. kunstmest N bij derogatie, inschatting voorjaar 2004	Max. kunstmest N bij derogatie en weidegang (normen 2009)	Max. kunstmest N bij derogatie en volledig opstallen (normen 2009)
Maïs			
Zand IV	0	38	0
Zand VI/löss	0	38	0
Zand VII	0	38	0
Zand VIII	0	38	0
Klei	0	48	10
Gras			
Zand IV	180	148	190
Zand VI/löss	180	148	190
Zand VII	140	148	190
Zand VIII	110	148	190
Klei	210	198	200
Veen droog	170	153	150
Veen nat	210	153	150

2.5 Bedrijfsspecifieke excretienormen

Bij graasdieren is het door de weidegang moeilijk om de jaarlijkse mestproductie anders dan op forfaitaire wijze vast te stellen. Dit komt omdat men niet alle mest kan opvangen om te wegen, bemonsteren en te analyseren. Evenmin kan men de voeropname door het vee nauwkeurig vaststellen door het aandeel vers gras in het rantsoen.

Voor melkkoeien zijn excretieforfaits vastgesteld op basis van de melkproductie en het ureumgehalte van de melk. Uitgangspunt is dat de stikstofexcretie van de gemiddelde Nederlandse melkkoe met een melkproductie van 7.500 kilo melk per jaar met een ureumgehalte van 26 mg per 100 ml melk 114 kilo stikstof per jaar bedraagt. Als de melkproductie van deze koe met 100 kilo stijgt of daalt, dan stijgt of daalt de stikstofexcretie ook met 0,78 kilo per koe per jaar. Een stijging of daling van het ureumgehalte met 1 mg per 100 ml heeft een stijging van de stikstofexcretie met 1,6 kilo N per koe per jaar tot gevolg. Door voeding en fokkerij kan de veehouder de excretie dus sturen. Bij de planvorming in het voorjaar 2004 was uitgegaan van een generieke norm van 110 kg N/koe per jaar.

2.6 Grasland met gebruiksbeperkingen

De Meststoffenwet geeft aan dat als op natuurterreinen “daadwerkelijk enige vorm van landbouw wordt uitgeoefend”, deze gronden onder het regime van de Meststoffenwet vallen, en de op landbouwgrond toepasselijke gebruiksnormen gelden.

In de geactualiseerde plannen zijn beheersgraslanden die eerst als ‘natuur’ zijn aangemerkt nu meegenomen als productiegasland. Dit vergroot de plaatsingsruimte van meststoffen ten opzichte van berekeningen in 2004.

3 Geactualiseerde plannen

Elke veehouder is met zijn bedrijfsadviseur nagegaan hoe hij het beste kan inspelen op de verschillen tussen werkelijk (eind 2004 vastgesteld) en eerder verondersteld mestbeleid. In bijlage 1 staan de geactualiseerde plannen en hun gevolgen, zoals door de bedrijfsadviseurs aangeleverd. In dit hoofdstuk geven we de gevolgen van het nieuwe mestbeleid weer als het bedrijf, naast verplichte mestafzet, geen aanpassingen doet. Eveneens in dit hoofdstuk komen de bedrijfsplannen om in te spelen op het beleid met bijbehorende inkomenseffecten ter sprake.

3.1 Gevolgen nieuw mestbeleid zonder bedrijfsaanpassing

Het mestbeleid verplicht tot mestafzet bij een hogere stikstof- en fosfaatproductie dan plaatsingsruimte. Bovendien verbiedt het nieuwe mestbeleid om meer kunstmest aan te voeren dan de gebruiksnorm, verminderd met de werkzame N uit organische mest. Zonder aanpassing in de bedrijfsopzet en bedrijfsvoering betekent dit voor veel bedrijven een verplichting tot mestafvoer. Bovendien moeten een aantal bedrijven extra kosten maken voor de aankoop van kunstmest, om de als organische mest afgevoerde mineralen te compenseren. **Tabel 4** laat de gevolgen van het nieuwe mestbeleid zien voor de Koeien&Kansen-bedrijven wat betreft mestafvoer en inkomen, als men geen bedrijfsaanpassingen doorvoert. Ongeveer 60% van de bedrijven moet mest afvoeren. Deze bedrijven produceren gemiddeld ruim 15.500 kg melk per ha. Zes bedrijven (40%) hoeven geen mest af te voeren en mogen zelfs beperkt mest aanvoeren. Bij Van Laarhoven is dit zelfs ruim 25% van de plaatsingsruimte, doordat grasland van het Waterschap nu is meegenomen als regulier grasland en niet als natuur. Hetzelfde geldt voor De Kleijne en Menkveld&Wijnbergen. Voor deze bedrijven was bij de eerdere berekeningen aangenomen dat de plaatsingsruimte op grasland met gebruiksbepalingen lager was dan voor regulier grasland.

Tabel 4 Gevolgen van het nieuwe mestbeleid met gebruiksnormen voor Koeien&Kansen-bedrijven als de bedrijven niet worden geoptimaliseerd

	Quotum/ha (kg)	Mestafvoer (kuubs)	Mestafvoer (kg N)	Verandering inkomen (€)	Aanvoerruimte mest (kg N)
Bomers	12739	0	0	0	833
De Kleijne	14023	0	0	0	1653
De Vries	15146	259	1037	-4320	0
Dekker	26795	2893	10819	-20107	0
Eggink	12809	0	0	0	599
Hoefmans	17140	342	1541	-2600	0
Kuks	13465	305	1371	-2921	0
Menkveld&Wijnbergen	11742	0	0	0	906
Pijnenborg	16461	1333	6000	-21605	0
Post	16558	1077	4848	-5710	0
Schepens	18257	1160	5222	-14937	0
Sikkenga	16911	266	1198	-1118	0
Van Hoven	15797	973	4380	-14245	0
Van Laarhoven	10981	0	0	0	3645
Van Wijk	17702	520	1168	-8400	0

Gemiddeld moeten de bedrijven 537 m³ mest afvoeren. Volgens eerdere berekeningen was dit nog 600 m³. De excretienorm op basis van melkproductie en ureumgehalte pakt dus gunstiger uit voor de meeste bedrijven dan de standaard van 110 kg N per koe waarmee eerder werd gerekend. Ongeveer 40% van de bedrijven moet juist iets meer mest afvoeren. Door de nieuwe excretienormen is de aanvoerruimte op de wat extensievere bedrijven groter. De gemiddelde aanvoerruimte van N met organische mest bedraagt bijna 25% van de gemiddelde afvoerbehoefte.

Ondanks dat men minder mest hoeft af te voeren, daalt het inkomen meer dan oorspronkelijk berekend. Standaard werd € 10,- per kuub voor mestafzet gerekend. Voor een aantal bedrijven gaat men nu van een hoger bedrag per kuub uit, omdat de mestafzet daar toch duurder lijkt te worden. Gemiddeld daalt het inkomen bijna € 6.400,- per bedrijf als de Koeien&Kansen-bedrijven niet optimaliseren. De verschillen tussen bedrijven zijn echter groot. Op vijf bedrijven verandert het inkomen niet, terwijl de grootste inkomensdaling op € 21.600,- is berekend (bedrijf Pijnenborg-Van Kempen). Omdat mestafzet sterk gerelateerd is aan het aantal koeien per ha nemen de kosten toe met de melkproductie per ha. In tabel 5 zijn de gemiddelden gepresenteerd voor bedrijven met meer en minder dan 15.000 kg melk/ha.

Tabel 5 Gevolgen mestbeleid met gebruiksnormen voor Koeien&Kansen-bedrijven via mestafvoer, zonder verdere bedrijfsaanpassingen. Gemiddeld voor extensieve en intensieve bedrijven.

	Quotum/ha (kg)	Mestafvoer (kuubs)	Mestafvoer (kg N)	Verandering inkomen (€)	aanvoerruimte mest (kg N)
Extensief (< 15.000 kg melk/ha)	12627	51	229	-487	1273
Intensief (> 15.000 kg melk/ha)	16761	807	3313	-8503	447

3.2 Bedrijfs optimalisatie

Ondernemers laten niet zomaar een inkomensdaling op zich afkomen. Zij gaan op zoek naar bedrijfsaanpassingen die de inkomensdaling minimaliseren. De mogelijkheden hiertoe zijn sterk afhankelijk van de bedrijfsomstandigheden en van de persoon die het bedrijf leidt. De één vindt mestafvoer bijvoorbeeld niet erg, omdat er in de omgeving voldoende afnemers zijn, de ander wil dat absoluut niet. Het is dus geen kwestie van afvinken uit een lijstje van maatregelen die geordend zijn volgens economisch rendement.

Tabel 6 geeft aan welke maatregelen elke veehouder denkt te gaan nemen en de frequentie van de genomen maatregelen en de inkomensverandering per bedrijf. De ondernemers slagen erin door optimalisatie de gemiddelde inkomensdaling van €6.400,- zonder optimalisatie met ruim €2.800,- te beperken tot €3.573,- per bedrijf. Verder bevat de tabel een kolom met de ingeschatte inkomensdaling zoals berekend in het voorjaar van 2004. De gemiddelde inkomensdaling blijkt nu €1.130,- hoger uit te vallen. Bij vier bedrijven is sprake van een inkomensstijging, bij acht daalt het inkomen. Eén bedrijf ziet het inkomen met €2.750,- stijgen (Van Laarhoven), terwijl een ander bedrijf maar liefst €16.200,- inkomensdaling heeft (Pijnenborg-Van Kempen). Dit laatste komt vooral door de forse mestafzetkosten. Andere bedrijven (Dekker in Flevoland en Post in Drenthe) moeten ook een behoorlijke hoeveelheid mest afzetten, maar verwachten dat tegen lagere prijzen te kunnen omdat ze omgeven worden door akkerbouwers.

Mestafvoer, verlagen stikstofbemesting op grasland en een hogere kunstmestgift zijn de maatregelen die het vaakst en vooral op de intensieve bedrijven (>15.000 kg melk/ha) voorkomen. Het nieuwe mestbeleid dwingt tot mestafzet en daardoor tot een geringere aanwending van dierlijke mest. Omdat er ruimte is voor aanvoer van stikstof via kunstmest en deze rendeert door een hogere gewasproductie, wordt deze ruimte benut. De maïsteelt op de intensieve bedrijven wordt beperkt. De reden daarvan is om op minimaal 70% grasland te komen, zodat aan die voorwaarde voor derogatie wordt voldaan.

Tabel 6 Maatregelen als reactie op de nieuwe metwetgeving, met een globale inschatting van de inkomensverandering.

	mestafvoer	geen aanvoer mest meer	meer aanvoer (varkens)mest	Verlagen stikstofbemesting grasl.	Hogere kunstmestgift	voeraankoop	minder weiden	Meer melk per koe	Lagere excreta (bijv. via op ureum)	grondaankoop	grond pachten (maïsland)	Minder grasland	minder maïs telen	minder (jong)vee	jongvee weg	ruilen van grond voor mestafzet	eigen mest verwerken	geen wijziging bedrijf	Verandering inkomen (€/bedrijf)	Verandering inkomen -	Verandering inkomen (€/100 kg melk)
Bomers														X			X	0	0	+0	
de Kleijne																	X	-3500	0	+0,0	
de Vries							X	X		X								-2665	-4165	-0,6	
Dekker	X		X	X				X	X			X	X					-6703	-15857	-1,4	
Eggink																	X	0	0	+0	
Hoefmans	X	X	X	X	X		X	X				X			X			1500	2050	+0,3	
Kuks	X			X									X					-2475	-2921	-0,4	
Menkveld-Wijnbergen																	X	-1500	0	+0,0	
Pijnenborg	X	X	X	X	X	X	X	X				X						-13700	-16209	-2,3	
Post	X		X	X														0	-5710	-1	
Schepens	X		X	X					X		X							-4955	-7615	-1,5	
Sikkenga				X					X									-300	-300	-0,0	
van Hoven			X									X	X	X				-813	1167	+0,1	
van Laarhoven			X				X							X				2100	2750	+0,5	
van Wijk				X				X	X									-1150	-6785	-0,9	
Totaal	6	2	1	6	7	2	1	4	5	1	4	0	5	2	4	1	0	4			
gemiddeld																		-2440	-3573	-0,5	

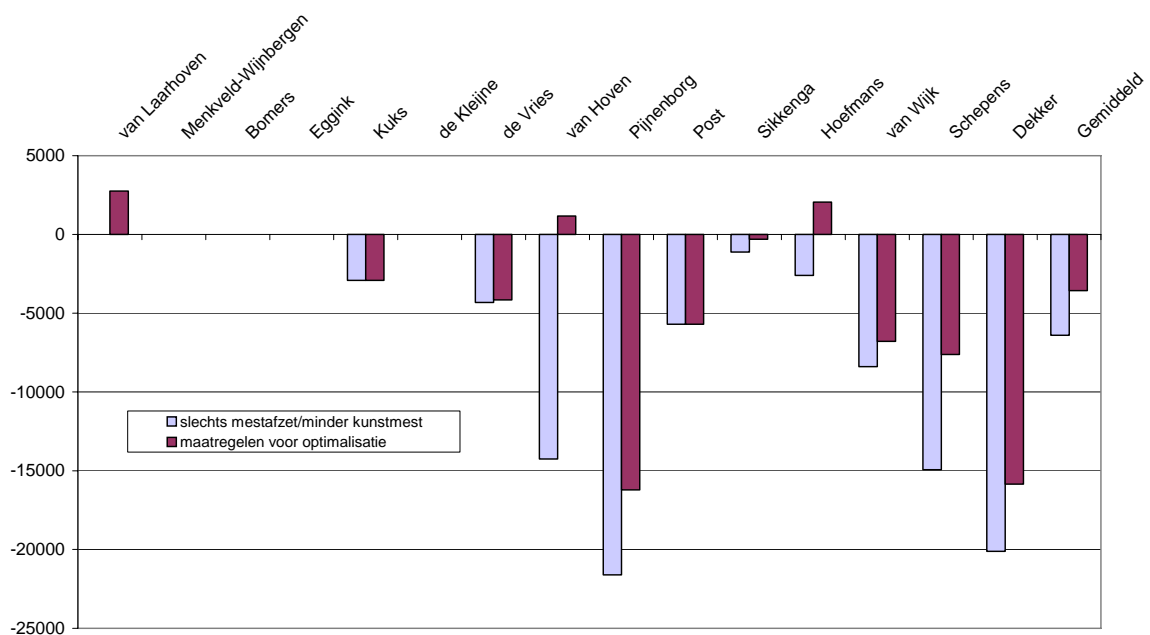
Tabel 7 geeft aan welke maatregelen gewijzigd zijn in vergelijking met de eerdere planvorming in 2004. Er staan enkele nieuwe maatregelen in, maar ook maatregelen die overbodig geworden zijn. Enkele bedrijven overwegen te gaan sturen op ureumgehalte. Twee bedrijven willen extra grond huren (Dekker) of ruilen (Hoefmans) met een akkerbouwer om zo mest af te kunnen zetten. Voor drie bedrijven (Menkveld&Wijnbergen, De Kleijne en Van Hoven) wordt mestafvoer overbodig.

Tabel 7 Overzicht oude, nieuwe en overbodige maatregelen van 15 Koeien&Kansen-bedrijven
o = oude maatregel, n = nieuwe maatregel, - = kan achterwege blijven

	mestafvoer	geen aanvoer mest meer	meer aanvoer (varkens)mest	Verlagen stikstofbemesting grasl.	Hogere kunstmestgift	voeraankoop	minder weiden	Meer melk per koe	Lagere excretie (bijv. via op ureum)	grondaank-	grond pachten (maisland)	Minder arr...	minder mais telen	minder (jong)vee	ruilen van grond voor mestafzet	eigen mest verwerken	geen wijziging bedrijfsvoering
Bomers																	
de Kleijne	-	-		-													n
de Vries							o	n		o							
Dekker	o			o	o			n	n			o		o			
Eggink																	o
Hoefmans	o	o		o	o	o	o	n				o			n		
Kuks	o			o									o				
Menkveld-Wijnbergen	-			-													n
Pijnenborg	o	o		o	o	o	n	n				o					
Post	n			n	n												-
Schepens	o			o	o					o		o					
Sikkenga				o	o					o							
van Hoven	-			o								o	o	o			
van Laarhoven				o			o							o			
van Wijk					o					o							

Figuur 1 laat de wijziging van het inkomen zien per bedrijf als het bedrijf wel en niet geoptimaliseerd wordt. De bedrijven zijn in volgorde van intensiteit geplaatst.

Figuur 1 Wijziging inkomen (€) zonder optimalisatie en wijziging inkomen als bedrijven maatregelen nemen ter optimalisatie. Bedrijven gesorteerd op intensiteit, beginnend bij de laagste.

Hoewel de extensiefste bedrijven duidelijk het minste inkomen inleveren, neemt de inkomensachteruitgang niet lineair toe met de intensiteit. Factoren als bouwplan en melkproductie per koe spelen hierbij een rol. Van Hoven, Pijnenborg, Schepens en Dekker hebben zonder aanpassing van het bouwplan geen recht op derogatie. Daarom zijn de berekende kosten in eerste instantie erg hoog. De verbetering van het inkomen heeft dan ook duidelijk te maken met aanpassen van het bouwplan, waardoor de mestafvoerkosten fors dalen. Bij Van Hoven en Hoefmans lukt het zelfs om de daling om te zetten in een stijging. Van Hoven gaat maïsland omwisselen voor grasland, minder jongvee houden en de opfok uitbesteden. Hierdoor is een daling van de kosten ingeschat. Bij Hoefmans komt de inkomensstijging vooral door een lagere mestafzetprijs door een landruilconstructie aan te gaan. Bij Pijnenborg en Dekker lukt terugdringen van inkomensdaling maar heel beperkt. Ook de kosten bij Sikkenga zijn beperkt, hoewel de bedrijfsvoering vrij intensief is. Dit heeft te maken met de hoge melkproductie per koe en een lage ureumgehalte van de melk.

3.3 Bedrijfsspecifieke stikstofexcretie

De oorspronkelijke plannen gingen uit van een generieke stikstofexcretie per koe van 110 kg per jaar. Nu gaat men uit van een bedrijfsspecifieke excretienorm op basis van melkproductie en ureumgehalte van de melk.

Tabel 8 Melkproductie per koe, ureumgehalte, excretienorm, ureumgehalte en gebruiksnormen van stikstof en fosfaat per ha bedrijfsoppervlakte

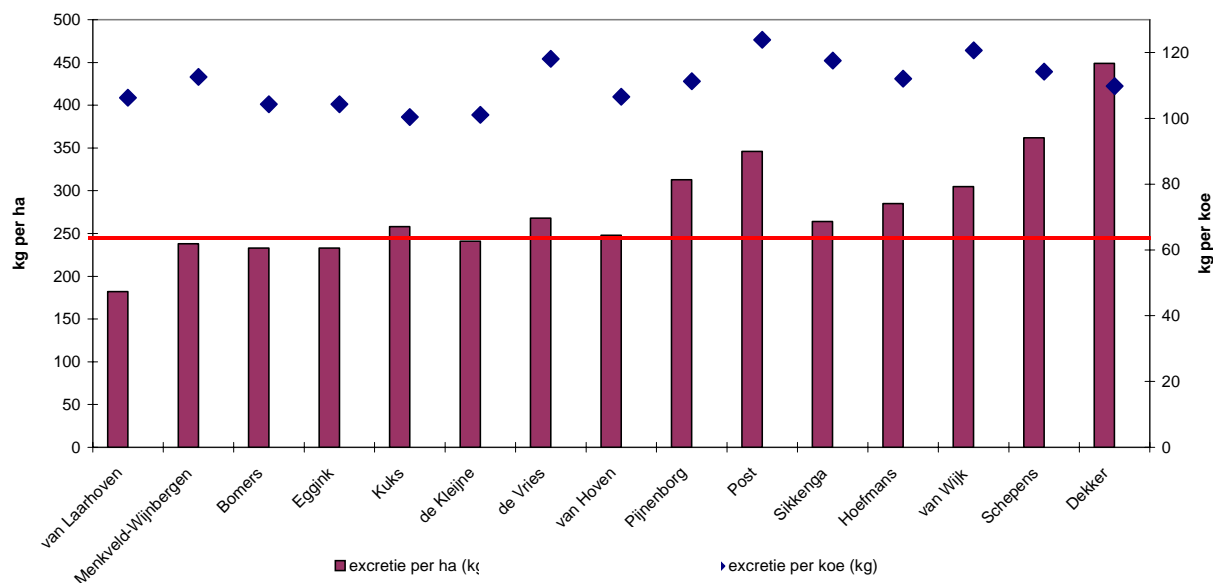
	Melkproductie (kg/koe)	Ureum- gehalte	Excretie kg N/koe	Gebruiksnorm	
				werkzame N kg/ha	Gebruiksnorm P2O5 kg/ha
Bomers	7300	21	104,3	230	91
de Kleijne	7117	20	101,1	225	91
de Vries	8250	25	118,1	254	93
Dekker	8200	20	109,8	288	90
Eggink	7093	22	104,3	321	94
Hoefmans	8500	20	112,1	227	91
Kuks	7005	20	100,4	252	92
Menkveld-Wijnbergen	7545	25	112,6	254	92
Pijnenborg	7523	24	111,3	227	91
Post	10000	23	123,9	283	91
Schepens	8353	22	114,2	233	91
Sikkenga	9200	20	117,6	295	93
van Hoven	7717	20	106,6	227	91
van Laarhoven	6940	24	106,3	236	92
van Wijk	9400	21	120,7	282	92
gemiddeld	8010	22	110,9	256	92

In tabel 8 staan per bedrijf de melkproducties per koe en de ureumgehalten die resulteren in een excretienorm per koe. De laagste melkproductie per koe bedraagt 6.940 kg, de hoogste 10.000 kg (gemiddeld 8.010). Het ureumgehalte ligt tussen 20 en 25 (gemiddeld 22). Dit leidt ertoe dat de excretienorm ligt tussen 100,4 en 120,7 kg N per koe (gemiddeld 110,3).

Ook in tabel 8 staan de gebruiksnormen per ha voor werkzame stikstof en fosfaat. De gemiddelde gebruiksnorm voor stikstof is afhankelijk van de grondsoort, het aandeel maïs en de keuze voor weidegang van de koeien. De gebruiksnorm bij Eggink is hoog, omdat hij zijn koeien volledig op stal houdt en nagenoeg geen bouwland heeft. Sikkenga heeft een hoge gebruiksnorm, omdat hij vooral grasland heeft en zijn bedrijf volledig op kleigrond ligt. De gebruiksnorm ligt voor stikstof tussen 225 en 321 kg per ha (gemiddeld 256), voor fosfaat tussen 90 en 94 kg per ha (gemiddeld 92).

In figuur 2 staat de stikstofexcretie (weergegeven als kg N per koe en kg N per ha bij oplopende bedrijfsintensiteit (kg melk per ha)). Er is geen duidelijk verband tussen excretie per koe en de melkproductie per ha. De excretie per ha neemt wel toe bij toenemende intensiteit van de melkproductie. Maar dit verband is niet rechtlijnig omdat een aantal intensieve bedrijven erin slaagt om de excretie te beperken door een behoorlijke productie, weinig jongvee en een laag ureumgehalte in de melk (Sikkenga, Hoefmans en Van Wijk).

Figuur 2 Stikstofexcretie (linker y-as kg per ha en rechter y-as kg per koe). De horizontale lijn geeft de grens van verplichte mestafzet aan.

3.4 Toelichting keuze maatregelen

In deze paragraaf schetsen we per maatregel de frequentie van toepassing en motieven. We starten met de meest voorkomende maatregel. Zaken die ten opzichte van het oorspronkelijke plan niet veranderen worden buiten beschouwing gelaten.

Mestafvoer en geen aanvoer van mest meer

Van de acht veehouders die oorspronkelijk mest moesten afvoeren, is dit nu voor drie veehouders niet meer nodig. Dit komt omdat grasland met een natuurfunctie nu volledig meetelt voor mestplaatsing of omdat de bedrijfsspecifieke excretienorm gunstiger uitpakt dan de veronderstelde forfaitaire. Enkele bedrijven hoeven maar een paar honderd kuub mest af te voeren, maar één bedrijf (Dekker) maar liefst bijna 2.900 kuub. Dit is ook het bedrijf met de hoogste melkproductie per ha.

Verlagen stikstofbemesting grasland

Zes veehouders gaan de stikstofbemesting van het grasland verlagen, omdat de gebruiksnorm de oorspronkelijke giften niet meer toelaat. De bemesting gaat van gemiddeld 322 kg werkzame stikstof per ha met 15% (47 kg) omlaag naar 275 kg. Er wordt minimaal 15 kg en maximaal 110 kg minder met stikstof bemest (tabel 9). De gebruiksnorm voor stikstof is hierbij leidend. De wetgever staat hen niet toe om het bemestingsniveau op hetzelfde niveau als "onder MINAS" te houden.

Tabel 9 Daling van de stikstofbemesting van het grasland bij de 6 bedrijven, die verlaging van de stikstofbemesting als maatregel hebben gekozen (kg werkzame N/ha uit drijfmest en kunstmest)

	N-niveau MINAS)	Daling N-niveau bij gebruiksnormen
Hoefmans	300	-40
Post	275	-15
Van Hoven	300	-40
Schepens	314	-54
Dekker	375	-25
Pijnenborg	370	-110
Gemiddeld	322	-47

Hogere kunstmestgift stikstof

Vier vrij intensieve bedrijven voeren mest af, maar verhogen daarbij wel de stikstofgift met kunstmest (tabel 10). De reden hiervoor is dat stikstof met organische mest weggaat, waardoor extra kunstmeststikstof nodig is om op het gewenste en toegestane niveau te bemesten. Deze bedrijven voeren gemiddeld per bedrijf 60 kg kunstmeststikstof per ha meer aan dan in de MINAS-situatie.

Tabel 10 Bedrijven die (extra) afvoer van organische mest compenseren met extra aanvoer van kunstmeststikstof in vergelijking met MINAS-beleid (kg N/ha)

Extra aanvoer van kunstmest N	
Hoefmans	+89
Schepens	+68
Post	+66
Kuks	+31
Gemiddeld	+64

Meer melk per koe

Vier veehouders sturen aan op een hogere melkproductie per koe. Eén veehouder had deze maatregel oorspronkelijk nog niet gepland, maar wil die nu wel treffen. De achterliggende gedachte hierbij is dat minder koeien nodig zijn voor hetzelfde melkquotum. De stikstofexcretie per koe stijgt wel, maar de stikstofexcretie voor het bedrijf als geheel daalt. Hierdoor is minder mestafzet nodig en dalen de kosten.

Sturen op ureum

Deze maatregel is nieuw. In het mestbeleid is het ureumgehalte mede bepalend voor de stikstofexcretie, terwijl oorspronkelijk een constante jaarlijkse excretie van 110 kg N was verondersteld. Drie veehouders overwegen deze maatregel, maar die mag niet ten koste gaan van de melkproductie per dier en weinig of geen kosten met zich meebrengen. Dekker wilde in eerste instantie stikstofrijke mest gaan maken, als geschiktere meststof voor akkerbouwers. Nu ziet hij echter sturen op ureumgehalte als een aantrekkelijk hulpmiddel om mestafvoer te beperken. Deze maatregelen zijn echter strijdig met elkaar, zodat het produceren van stikstofrijke mest komt te vervallen.

Aankoop, pachten of ruilen van grond

Eén veehouder wil grond aankopen, vier willen extra grond pachten en één veehouder wil grond ruilen in combinatie met mestafzet voor een lagere prijs. Dit zijn bedrijven die slechts weinig extra grond nodig hebben om mestafzet te voorkomen of bedrijven die principieel mestafzet niet zien zitten als lange termijn oplossing. Soms blijkt pacht van grond ook goedkoper dan mestafvoeren voor € 10,- per kuub. In de meeste gevallen kiezen de veehouders dan voor maïsland, omdat het extra land vaak op afstand ligt en dit met minder transportkosten gepaard gaat dan vijf snedes gras naar huis halen. Twee bedrijven hebben het pachten al daadwerkelijk uitgevoerd.

Minder maïs telen

Vijf veehouders hebben of hadden meer dan 30% maïs in het bouwplan. Zonder wijziging van dit bouwplan hebben deze veehouders geen recht op derogatie en moeten ze veel (meer) mest afvoeren. Om (extra) mestafvoer en bijbehorende kosten te voorkomen, zorgen alle veehouders voor meer dan 70% grasland in het bouwplan door meer gras in te zaaien. Drie veehouders hebben dit al daadwerkelijk doorgevoerd.

Geen wijziging bedrijfsvoering of aanvoer van dierlijke mest

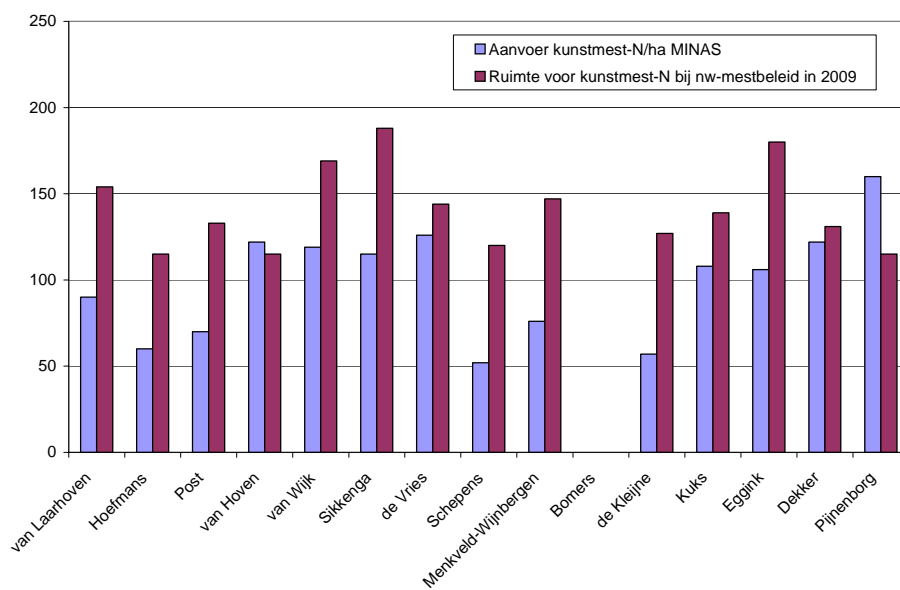
Vier veehouders (Bomers, Eggink, Menkveld&Wijnbergen en Van Laarhoven) hoeven de bedrijfsvoering niet te wijzigen om inkomensdaling te voorkomen bij invoering van het nieuwe mestbeleid.

De stikstofexcretie past precies binnen de plaatsingsruimte en de stikstofbemesting is lager dan de gebruiksnorm. Eén bedrijf (Van Laarhoven) ziet nu al kans om het inkomen te verhogen door mest aan te voeren en de plaatsingsruimte te benutten. Andere bedrijven met extra plaatsingsruimte op het bedrijf zullen dit overwegen.

3.5 Aanvoerruimte stikstof

Op bijna alle bedrijven, uitgezonderd Van Hoven en Pijnenborg, is de aanvoerruimte voor kunstmeststikstof hoger dan bij het 'oude' MINAS-beleid (figuur 3). Op veel bedrijven kan men meer dan 50 kg per ha extra aanvoeren met een uitschieter van 73 kg voor Sikkenga. Veel bedrijven deden onder MINAS zuinig aan met kunstmest als aanvoerpost op de balans. Het nieuwe mestbeleid kent een maximale hoeveelheid organische mest toe per bedrijf, waarmee de maximale hoeveelheid kunstmest per bedrijf uit te rekenen is. Het nieuwe mestbeleid biedt vaak extra ruimte voor kunstmestaanvoer ten koste van de hoeveelheid organische mest.

Figuur 3 Aanvoerruimte stikstofkunstmest (kg N/ha)

4 Discussie en conclusies

Bedrijfsvoering moet wijzigen

- De wijziging van het mestbeleid van MINAS naar gebruiksnormen dwingt de meeste bedrijven tot aanpassingen. Vijf van de 15 bedrijven hoeven hun bedrijfsvoering niet aan te passen om een inkomensdaling te voorkomen, de overige wel; soms ingrijpend, soms met weinig inspanning.
- Omdat de excretie afhankelijk is gemaakt van melkproductie en ureumgehalte hoeft op de overschotbedrijven minder mest te worden afgevoerd en ontstaat voor meer bedrijven aanvoerruimte met organische mest dan oorspronkelijk ingeschat. Van de mest die men op overschotbedrijven moet afvoeren, zou 25% op deze bedrijven aangevoerd kunnen worden.

Extra kosten

- Het beperken van de aanpassingen tot mestafzet en verlaagde bemesting leidt per bedrijf gemiddeld tot 609 kuub (extra t.o.v. MINAS) mestafzet en circa € 6.400,- inkomensdaling, variërend van € 0,- tot € 21.600,-.
- De strategie voor optimalisatie van de bedrijfsvoering bij het mestbeleid met gebruiksnormen is afhankelijk van de persoon en de omstandigheden van het individuele bedrijf. Ondernemers kiezen niet massaal voor mestafzet, maar vinden mogelijkheden om de mestafzetkosten te verlagen. Zij slagen erin om de inkomensdaling gemiddeld tot circa € 3.575,- terug te brengen, variërend van bijna € 2.750,- inkomensstijging (afname mest) tot € 16.200,- inkomensdaling.

Maatregelen

- Mestafvoer en verlaging van het stikstofbemestingsniveau zijn de maatregelen die het vaakst voorkomen en een rechtstreeks en onvermijdelijk gevolg zijn van de nieuwe wetgeving.
- Opvallend is dat veel bedrijven de kunstmestgift gaan verhogen bij het nieuwe mestbeleid. Dit heeft vaak te maken met compensatie van de afgevoerde stikstof en fosfaat via organische mest en voldoende ruimte binnen de gebruiksnormen.
- Een derde deel van de bedrijven gaat minder maïs telen. Door deze maatregel komen ze in aanmerking voor derogatie, waardoor minder mestafzet nodig is.
- Een aantal bedrijven wil de mestafzet verlagen door reducering van het ureumgehalte in de melk, maar daar mogen dan geen kosten of melkproductieverlaging aan verbonden zijn.
- Pachten van grond of ruilen van grond in combinatie met een lagere mestafzetprijs doen vooral de boeren die op de grens zitten van wel of niet mest afvoeren. Deze maatregel wordt interessanter naarmate de prijs van mestafzet stijgt.

Natuurterreinen

In de Meststoffenwet (2004) staat dat zolang er "daadwerkelijk enige vorm van landbouw wordt uitgeoefend" natuurterreinen bij de landbouwgrond van het bedrijf betrokken kunnen worden. Er staat dat het begrip 'landbouw' ruim gedefinieerd is en dat ook grond waarop de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN) van toepassing is, geldt als landbouwgrond. Wanneer het echter gaat om gronden waarop de Natuurbeschermingswet van toepassing is of de Subsidieregeling Natuurbeheer (SN) 2000, of wanneer natuurwaarden in stand gehouden dienen te worden, dan is het twijfelachtig of van enige normale landbouwpraktijk sprake is. Of met deze bewoordingen het onderscheid volkomen helder is geschetst, zal nog moeten blijken.

Sector

Het gemiddelde van de bedrijfskenmerken van de Koeien&Kansen-bedrijven wijkt af van het gemiddelde Nederlandse melkveebedrijf. Met name de omvang en de intensiteit van een K&K-bedrijf is groter dan gemiddeld in Nederland. CBS (www.cbs.nl) laat in 2003 een gemiddelde bedrijfsoppervlakte van 38,6 ha met 60 koeien (melkveebedrijven) zien. Het gemiddelde van de K&K-bedrijven was in 2003 96 koeien op 57,9 ha. Gemiddeld hebben deze Koeien&Kansen-bedrijven dan 0,1 koe per ha meer dan het Nederlands gemiddelde. Uitgedrukt in quotum per ha is dit mogelijk nog meer, omdat de melkproductie per koe bij K&K-bedrijven gemiddeld met 8.100 kg per koe per jaar behoorlijk hoog is. De bedrijven in dit project liggen bovendien grotendeels op zandgrond. Gezien de doelen van het project is dat begrijpelijk, maar het betekent wel dat de bedrijfstypen op veen- en kleigrond als representant van het Nederlands gemiddelde ondervetegenwoordigd zijn. Bovendien zijn de Koeien&Kansen-bedrijven vooruitstrevend en vormen ze een lerend netwerk, dat al goed op de hoogte is van het beleid en de betekenis voor hun bedrijfsvoering. Dit geeft aan dat het soms moeilijk is om de resultaten van het project Koeien&Kansen direct te vertalen naar de gemiddelde Nederlandse situatie, maar de deelnemende bedrijven zijn dynamisch en reageren en handelen als normale praktijkboeren. Omdat deze bedrijven (ver) voorlopen in hun reactie op het beleid, heeft de praktijk nog voldoende tijd om te leren van deze bedrijven en het project. Mede daarom bestaat de overtuiging dat de resultaten van deze studie (binnen afzienbare tijd) een goede weerspiegeling is van het handelen van het grootste deel van de Nederlandse melkveehouderij.

Literatuur

Haan, M., de en B. Meerkerk (2004). Planvorming bij mestbeleid met gebruiksnormen op Koeien&Kansen-bedrijven. Rapport 23, Animal Sciences Group/Praktijkonderzoek, Lelystad.

Veerman, C.P. 2005. Brief d.d. 27 juni 2005 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal *onderwerp*: Positief advies Nitraatcomité / Uitvoeringsregeling Meststoffenwet. <https://www.hetInvloket.nl/>

Wetsvoorstel Wijziging van de Meststoffenwet (invoering gebruiksnormen), 2004), Memorie van toelichting Wetsvoorstel Wijziging van de Meststoffenwet (invoering gebruiksnormen), 10 december 2004
http://www9.minlnv.nl/pls/portal30/docs/FOLDER/MINLNV/LNV/STAF/STAF_DV/DOSSIERS/MLV_GOIK/DOSSIER_MEST/MSWVOORSTELMEMORIE.PDF

Bijlage 1: Bijgestelde plannen van de individuele bedrijven

In deze bijlage worden de bedrijfsplannen gepresenteerd zoals ze eruit zien na aanpassing in het najaar van 2004 van het oorspronkelijke plan (voorjaar 2004) op basis van de concrete invulling van de mestwetgeving. In het voorjaar was uitgegaan van veronderstellingen. Voor belangrijke verschillen zie tabel 2 in paragraaf 2.4.

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van Mts. Pijnenborg – van Kempen, Jsselsteyn*

Eind december 2004 en 17 januari 2005 als vervolg is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt voor de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende zaken:

Grondgebruik		Opmerkingen
Grasland	29,50	De totale oppervlakte is uitgebreid met 3 ha grond
Snijmaïs	12,60	Deze grond is afkomstig van de vader van Marianne
Totaal	42,10	De totaalverhouding blijft 70% gras, 30% maïs
Percentage N-behoefteige gewassen	70	
Plaatsingsruimte derogatie (kg stikstof)	7.157	
Plaatsingsruimte derogatie (kg stikstof)	10.525	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	89	In 2004 waren er gem. 89 koeien aanwezig. Dit aantal wordt voor 2005 ook verwacht.
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	34	
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	29	
Stieren voor de fokkerij, < 1 jaar	1	
Stieren voor de fokkerij, > 1 jaar	1	
Gebruikte excretienorm melkkoe	111,3	Dit is o.b.v. de van de afgeleverde melk aan Campina: aantal koeien + het ureum getal Dit zijn de kg melk geleverd aan Campina gedeeld door 89 koeien.
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	7.523	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	24	
Totale forfaitaire productie (stikstof)	13.157	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	313	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	4.577	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	109	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	-2.632	De hoeveelheid moet afgevoerd worden. Bij 3,75 kg N per ton mest is dit 700 ton mest.
Mestafzet		Opmerkingen
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	585	
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€5.848	
Prijs per m ³ mestafzet	€ 10	
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	2.632	
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	994	
Extra mestafzet zonder derogatie (ton mest)	748	

Mestafzet (vervolg)	Opmerkingen
Extra mestafzet zonder derogatie (kg stikstof)	3.368
Extra mestafzetkosten zonder derogatie	€ 7.484
Bemesting	
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	227
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	91
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	115
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	5
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	4.824
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	228
-waarvan max. werkzaam uit dierlijke mest N (60%)	0
-waarvan max. werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	0

Op basis van bovenstaande uitgangspunten mogen Mark en Marianne 12713 kg melk/ha produceren, incl. jongvee. Dit is 1,69 koe per ha, in cl jongvee. De huidige hoeveelheid zit op 15915 kg melk / ha. De aandachtspunten en opmerkingen uit het plan van voorjaar 2004 gelden nog steeds.

Gevoelsmatig heeft Mark ook enkele handvatten t.a.v. de lagere bemesting. Deze zijn als volgt:

- Opbrengstderving van 1000 kg ds/ha over alle ha. Dit betekent dus 42,1 ton DS extra aankopen. Dit is minimaal 3 ha extra maïs (met bovengemiddelde opbrengst). De kosten hiervan zijn incl. oogst € 3750,-.
- Kwaliteitsderving. De verwachting van Mark is een daling van het RE-gehalte in de voordroogkuil. De inschatting is dat het daalt naar 14% in de DS. Omdat er ongeveer 5,5 kg DS uit gevoerd wordt (eigen teelt + aankoop), moet men meer soja of andere eiwitbronnen aankopen. De verwachting is dat er 1,4% meer RE uit soja o.i.d. moet komen.

Voor de winterperiode geldt dan het volgende:

78 mk x 14 gram RE / kg DS x 13 kg DS x 180 dgn = 2555 kg RE

Bij 42% RE is dit 6084 kg soja, alleen voor de winter.

6084 kg soja á € 0,20 = > € 1217,-. Voor de zomerperiode geldt mogelijk hetzelfde verhaal!

De mestafzet heeft Mark nu geregeld bij een akkerbouwer in de buurt. Met deze werkt Mark al samen. In het verleden ging er 400 ton RVDM naar toe. De afgevoerde hoeveelheid werd met fosfaat uit dunne fractie gescheiden varkensmest. De aanwezige N in de varkensdrijfmest werd gebruikt om kunstmest N uit te sparen. Per saldo was dit budgetneutraal.

In de nieuwe situatie moet er veel meer mest afgevoerd worden (bij de gehalten van afgelopen jaren dus 700 ton). Er kan echter geen dunne fractie terug gehaald worden. Bovendien worden de afzet kosten lager. In bovenstaand schema is gerekend met € 10,- / ton. Door Marks relatie en inspanningen heeft hij het nu kunnen beperken tot € 4,50 / ton. Dit is het bedrag dat de akkerbouwer ontvangt per ton en de extra kosten voor de loonwerker. Hier komen de extra kosten van kunstmest N bij, en op langere termijn naar verwachting ook fosfaat kunstmest.

Extra opmerking

De toekomst van het bedrijf zien Mark en Marianne toch nog met extra quotum. Mogelijk wordt dit jaar al melk bijgekocht (vage plannen: 50.000 kg). Wat de impact is op de productie, is nog onduidelijk. In 2004 zijn er regelmatig hoogproductieve dieren verkocht i.v.m. quotumplanning. Wat was er gebeurd met de efficiëntie als deze dieren waren gebleven? Zijn er evenveel dieren nodig, maar relatief meer oudere, met een hogere productie? Kan het ureum getal toch wat lager waardoor de N-excretie, ondanks een hogere productie gelijk blijft? Allemaal vragen die nog niet beantwoord kunnen worden.

Conclusies

- De mestafzet heeft een groot effect op Marks bedrijf. Het is in de eerste plaats een direct financieel plaatje van afvoerkosten en kunstmestaanvoer kosten. Bijkomende effecten van opbrengst- en kwaliteitsderving zijn nog maar globale schattingen.
- Hoe de extra kosten opvangen moeten worden is een groot vraagteken. Extra melkquotum was in het verleden een optie, maar het rendement van de extra kg quotum worden door o.a. de extra mestafzet weer veel kleiner.
- Een mogelijkheid is er nog om totale N excretie te verlagen door en/of ureumverlaging. Dit mag echter weinig of niets extra kosten.

Jan van Middelaar
Mark Pijnenborg

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van Johan Dekker te Zeewolde*

Op 13 december is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. Meest in het oog springende kengetallen:

Grasland	30,62	Het gemiddelde van maart t/m okt. (8 teldata), op 1 juli is 27 ha gras en 13 ha maïs. De insteek van Flevolandse boeren is behoud van 12 teldata.
Snijmaïs	11,44	
Totaal	42,06	5,5 ha verhuur tulpen telt niet mee
Percentage N-behoefte gewassen	73	Om dit te bereiken moet Johan minder maïs telen dan oorspronkelijk de bedoeling was. Ook bij 6 teldata gaat het nog goed, maar bij 1 teldatum is meer gras nodig.
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)		
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	10.515	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	135	Bij de huidige productie van 8.200 kg/koe zijn 135 melkkoeien nodig
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	50	Uitbesteden van jongveeopfok staat nog wel steeds in de planning, maar is hier niet mee gerekend
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	50	
Gebruikte excretienorm melkkoe	109,8	
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	8.200	Huidige productie 1.127.000 kg met 137 koeien
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	20	Is iets hoger dan voorgaande jaren, maar door de hoger eiwit-gehalten in de kuil zal het waarschijnlijk niet onder de 20 blijven
Totale forfaitaire productie (stikstof)	19.968	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	475	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	6.945	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	165	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	-7.453	Hierbij is al 2000 kg N als vrijwillige afvoer geboekt (afzet naar akkerbouwer via Vogelaar variant)
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	1.863	In werkelijkheid zal dat meer zijn, omdat de analyses slechts 3,74 kg N/ m ³ en 1, kg fosfaat/ m ³ aangeven, dus in totaal 1993 m ³ afvoer
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€ 14.907,-	In werkelijkheid dus meer
Prijs per m ³ mestafzet	€ 8,-	Schatting voor 2005, waarbij naast de kosten voor mestafzet (€ 5,-) ook extra kosten voor kunstmest en verlies aan organische stof zijn meegenomen (€ 3,-/ m ³)
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm		
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm		
Bemesting		
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	288	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	90	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	131	Voor de maïs wil Johan 26 kg N en 7 kg fosfaat per ha gebruiken, zodat nog ca. 190 kg N/ha gras overblijft en nog 48 kg fosfaat/ha nieuw ingezaaid grasland (10 ha)
Aan te voeren fosfaat(kunstmest) gemiddeld per ha	11	
Aan te voeren stikstof(kunstmest) bedrijf	11.530	
Aan te voeren fosfaat(kunstmest) bedrijf	3.605	
-waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest N (60%)	6.309	
-waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	3.164	

De bemesting valt naar verwachting nog wel redelijk goed rond te zetten. Voor de 13 ha maïs is slechts 100 kg 26-7 nodig, zodat voor grasland nog 190 kg N/ha overblijft en 48 kg fosfaat per ha nieuw ingezaaid grasland.

Wel heeft Johan grote zorgen over de bodemvruchtbaarheid wanneer deze hoeveelheden drijfmest moeten worden afgevoerd. De organische stof zal teruglopen, mede door de ruil met akkerbouwers. Vooral fosfaat kan problematisch worden als Johan aan de 90 kg fosfaat blijft gebonden.

Op basis van de schattingen van de grasopbrengsten en de fosfaatgehalten in gras is de onttrekking van het gewas circa 140 kg fosfaat/ha, terwijl bemesting met slechts 90 kg is toegestaan. Dat betekent dus uitmergelen van de grond.

Met aankoop van fosfaatrijker voer komt meer fosfaat op het bedrijf in omloop, maar dat kan niet de bedoeling zijn van het nieuwe mestbeleid. Minder verhuur van tulpenland helpt, maar kost ook veel geld. Het levert nu ongeveer € 2.500,-/ha op, wat nog steeds wel voldoende is om een opbrengstderiving door teruglopen van de fosfaattoestand te compenseren. Liever wil Johan dit compenseren met kunstmest, of nog beter: meer mest op het bedrijf houden.

De kosten voor mestafzet zullen hoog oplopen. De huidige afvoer van ca. 600 a 1200 m³ mest zal oplopen naar bijna 2.000 m³ afvoer en de prijzen zullen ook stijgen.

Aanpassingen van de bedrijfsstructuur zijn eerder rendabel, zoals bijv. uitbesteden van het jongvee.

Daarnaast denkt Johan dat in 2006 een bouwplan met ander maïs in zicht komt omdat de premies dan ontkoppeld worden. De insteek blijft voor hem dat de bedrijfsontwikkeling en –rendement de meest bepalende factoren zijn bij de keuzes, het mestbeleid is daarbij “slechts” een randvoorwaarde. Als deel van de oplossing heeft de maatschap al 10 ha grond bijgehuurd voor € 125,- per ha. Op 20 a 25 km afstand is mogelijk grond beschikbaar, die met extensief graslandbeheer en lage kosten een oplossing kan zijn.

Conclusies

- De kosten voor afvoer van mest lopen hoog op door meer mest en hogere afzetprijzen
- De bemesting met fosfaat is te weinig om de onttrekking te compenseren
- Bodemvruchtbaarheid (organische stof, fosfaattoestand) kan wel eens een probleem gaan worden. De duur van het project zou minimaal 10 jaar moeten zijn om de lange termijn effecten boven water te krijgen
- Sturen op ureum is mooi hulpmiddel om de verplichte afvoer te beperken
- Streven naar de normen voor 2009 kost veel geld, wat zijn de mogelijkheden voor compensatie?

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van Mts. Van Hoven Cadier en Keer*

In december 2004 is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. In januari 2005 is deze verder besproken en toegelicht. Meest in het oog springende kengetallen:

Samenvattend overzicht berekeningen Nieuw Mestbeleid Koeien&Kansen-bedrijven uitgevoerd door DLV Rundvee Advies BV

Naam	v. Hoven	Opmerkingen
Grondgebruik		
Grasland	40,08	Na rijp beraad binnen de maatschap, en het beoordelen van de originele cijfers is er besloten om minder gras te scheuren t.b.v. teelt van snijmaïs.
Snijmaïs	12,96	Deze oppervlakte, samen met teelt door anderen moet voldoende zijn voor de koeien
Overig bouwland	3,30	Dit is de teelt van tarwe. Deze teelt wordt ingezet bij graslandvernieuwing.
Natuur terrein + beheer	0,00	
Totaal	56,34	
Percentage N-behoefte gewassen	71	Door de aangepaste verhouding gras – maïs voldoet het bedrijf zo aan de derogatie eis.
Plaatsingsruimte excl. derogatie (kg stikstof)	9.578	
Plaatsingsruimte incl. derogatie (kg stikstof)	14.085	Uit deze 2 cijfers blijkt het belang van derogatie. 4500 kg N afvoeren is een zeer kostbare zaak!
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	109	
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	33	
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	17	
Stieren voor de fokkerij, < 1 jaar	2	
Stieren voor de fokkerij, > 1 jaar	0	
Gebruikte excretienorm melkkoe	106,6	De combinatie van een redelijk goede productie met laag ureum zorgt voor een lagere excretie dan de 'Tamminga koe'
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	7.717	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	20	Dit niveau is zeker te danken aan het aandeel snijmaïs in het rantsoen
Totale forfaitaire productie (stikstof)	13.958	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	248	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	4.875	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	87	
Overschot(-)/Ruimte (+/+) aan plaatsingsruimte	127	Er is dus zo beperkt ruimte voor mestaanvoer!

Mestafzet

Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	0
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€0
Prijs per m ³ mestafzet	€10

Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	0
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	0

Extra mestafzet zonder derogatie (ton mest)	973	
Extra mestafzet zonder derogatie (kg stikstof)	4.380	
Extra mestafzetkosten zonder derogatie	€9.733	Door toch maar een stukje goodwill te laten zien richting project Koeien en kansen wordt dit geld uitgespaard!

Bemesting

Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	227
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	91

Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	115
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	4
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	6.496
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	233
Waarvan max. werkzaam uit dierlijke mest N (60%)	76
Waarvan max. werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	233

Aanvullende opmerkingen:

Door de jaren heen heeft het bedrijf een goed evenwicht gecreëerd binnen het teeltplan:

- Het bedrijf ligt in Zuid Limburg, waar de invloed van grondwater alleen afkomstig is van hangwater.
- De vochtbehoefte van gras is hoger dan van snijmaïs.
- De vochtbehoefte van gras is jaarrond, van maïs veel meer in het voorjaar/voorzomer

Het gevolg van bovenstaande betekende voor het bedrijf met ongeveer 40% snijmaïs in het areaal dat er altijd voldoende voer gewonnen werd. In droge jaren is de opbrengst van gras minder, maar geeft de maïs veel meer omdat droog meestal ook warm is. In nattere jaren geeft het gras topopbrengsten, en levert de maïs wat minder.

In de nieuwe situatie kan het zo zijn dat het ene jaar een 'ruwvoeropbrengst topper' wordt, terwijl het andere jaar de voorraad zeer krap zal zijn door de droogte. Dit betekent dus ook dat er een grotere 'strategische' voorraad aanwezig moet zijn! Deze grote wisselingen vragen veel aanpassingen van de veehouder op zijn bedrijf. Het rantsoen van de koeien zal veel meer fluctueren met de aandelen ruwvoer, maar ook de kwaliteit zal meer variëren. Hierdoor zal het moeilijker worden om op basis van het verleden te rekenen met de N excretie van de koeien.

Een tweede belangrijk item is de politieke invloed. In Zuid Limburg hebben we te maken met heuvels, waar een erosiegevaar is. Hier worden graslanden aangewezen als strategische graslanden. Deze mogen nooit meer gescheurd worden. Dit betekent voor de veehouder zelf een zware beperking, maar ook naar de toekomst hangt er een groot nadeel aan. Wie wil deze grond kopen als jij besluit om te stoppen? Voor een akkerbouwer is deze grond niets waard, en andere veehouders gaan niet naar Zuid Limburg. Hoe groot is de waardedaling van deze grond als gevolg van het voldoen aan derogatie eisen?

Al met al veel vragen en opmerkingen die niet direct in euro's uit te drukken zijn, maar daar wel effect op hebben. Mogelijk op korte termijn zeker zo belangrijk is het effect op de geestelijke gemoedsrust van de veehouder. Er zijn al zo veel zaken waar hij rekening mee moet houden. Door weer veranderende wetgeving komt ook de 'zekere' ruwvoerteelt op de onzekere kant van het bedrijf.

Mts. Van Hoven
Jan van Middelaar

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van Mts. De Kleijne-Graat te Landhorst.*

Eind december 2004 en 14 januari 2005 als vervolg is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt voor de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende zaken:

Naam	De Kleijne	Omschrijving
Grondgebruik		
Grasland	34,00	Dit is al het grasland wat in 2004 zo de winter in is gegaan, en ook gras blijft.
Snijmaïs	9,50	Dit areaal is voor bedrijven in het zuiden van het land zeer klein!
Overig bouwland	5,00	Dit zijn de laatste ha. Die er in de enclave bijgekomen zijn. Hier staat triticale op.
Totaal	48,50	
Percentage N-behoefte gewassen	70	Door een beetje sturing en een beetje geluk.
Plaatsingsruimte excl. derogatie (kg stikstof)	8.245	
Plaatsingsruimte incl. derogatie (kg stikstof)	12.125	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	76	Dit is de verwachte veestapel voor 2005.
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	25	
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	28	
Gebruikte excretienorm melkkoe	101,1	Dit is de uitkomst van een lagere melkproductie en laag ureum. Dit lage ureum ondanks een groot klaveraandeel in de huiskavel!
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	7.117	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	20	Hierbij zit ook een periode in de nazomer zonder maïs als bijvoeding!
Totale forfaitaire productie (stikstof)	10.472	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	216	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	3.644	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	75	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	1.653	Er is dus de mogelijkheid om duidelijk meer vee te gaan houden!
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	0	
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€ 0	
Prijs per m ³ mestafzet	€ 10	
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	0	
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	0	
Extra mestafzet zonder derogatie (ton mest)	495	
Extra mestafzet zonder derogatie (kg stikstof)	2.227	
Extra mestafzetkosten zonder derogatie	€ 4.949	

Bemesting

Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	225	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	91	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	127	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	15	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	6.178	Dit komt neer op bijna 23 ton KAS. Dit zal bijna zeker lang niet verbruikt worden!
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	746	In de huidige situatie wordt er 608 kg fosfaat uit drijfmest aangevoerd.
Waarvan max. werkzaam uit dierlijke mest N (60%)	992	
Waarvan max. werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	746	

Op basis van de uitgangspunten wordt nu 11152 kg melk / ha geproduceerd. Wordt de aanvoerruimte omgezet in aanwezig vee, met dezelfde verhoudingen, dan mag men nog 12 koeien met jongvee extra houden. Bij dezelfde melkproductie is dit 85404 kg melk. Omgerekend komt dit dan neer op een productie van 12913 kg melk. T.o.v. de regio van Jos en Margret's bedrijf is dit zeer laag. Dat geldt overigens ook voor de vergelijking binnen hun eigen bedrijf met enkele jaren terug.

De grote oppervlakte grond die nu in gebruik is, is te danken aan het lobbywerk van Jos. Dat is weer te danken aan de vooruitziende blik in combinatie met het project over samenwerking met o.a. staatsbosbeheer. Wat het werkelijke rendement van de extra grond gaat worden moet nog blijken. Vooral de ontwikkeling van de productie over de jaren heen, zonder bemesting, is een vraagteken.

In vergelijking met de huidige wetgeving kan er wel minder mest aangevoerd worden.

Er werd 4236 kg N aangevoerd, en er was nog ruimte voor 4100 kg, samen 8336 kg N. Dat wordt nu 6178 kg N. Er werd 608 kg fosfaat aangevoerd, en er was ruimte voor 336 kg extra, dus 944 kg fosfaat. Dat wordt nu 746 kg.

Conclusies

- Vanuit de bemesting zal er op korte termijn geen probleem te verwachten zijn. Wel moet de mest goed verdeeld worden over de grond. Hierbij heeft de grond in de enclave, waar geen mest mag komen een grote invloed.
- Lukt het via corrigerende voeding om het eventuele hoge bemestingsniveau in de huiskavel om te zetten in een economische melkproductie, en met behoud van een gezonde veestapel.
- Wat blijven de mogelijkheden van b.v. vruchtwisseling met akkerbouwers?

Jan van Middelaar
Jos de Kleijne

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van Mts. Schepens te Maarheeze.*

Eind december 2004 en 24 januari 2005 als vervolg is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt voor de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mest plaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende zaken:

Naam	Mts. Schepens	Opmerkingen
Grondgebruik		
Grasland	20,55	Door enkele maatregelen (zie verslag bedrijfsbezoek) gaat er veel veranderen binnen het bedrijf.
Snijmaïs	6,70	Mede hierdoor verandert de gras-maïs verhouding
Totaal	27,25	
Percentage N-behoefelige gewassen	75	
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	4.633	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	6.813	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	75	Dit zijn voor het komende jaar de verwachte aantallen melkvee (gemiddeld!)
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	18	Dit zullen de aanwezige kalveren tot 6 á 8 maanden zijn.
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	10	Dit zijn de huidige aanwezige dieren +de dieren 1 maand voor het afkalven die terug komen.
Stieren voor de fokkerij, < 1 jaar	0	
Stieren voor de fokkerij, > 1 jaar	0	
Gebruikte excretienorm melkkoe	114,2	Dit is het gevolg van een hogere productie en een lager ureumgetal dan de 'standaardwaarden'.
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	8.353	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	22	
Totale forfaitaire productie (stikstof)	9.854	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	362	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	3.456	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	127	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	-3.042	Bij de mestkwaliteit op het bedrijf (volgens de analyses 5 kg N / ton) is dit 608 ton afvoeren.
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	676	Dit is dus het forfait
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€ 6.759	
Prijs per m ³ mestafzet	€ 10	
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	3.042	
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	1.149	

Extra mestafzet zonder derogatie (ton mest)	484	Het belang van derogatie is dus groot.
Extra mestafzet zonder derogatie (kg stikstof)	2.180	
Extra mestafzetkosten zonder derogatie	€ 4.844	

Bemesting

Gebbruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	233	
Gebbruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	91	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	120	Dit is op bedrijfsniveau ruim 12 ton KAS, duidelijk meer dan afgelopen jaren!
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	7	Deze werd alleen aangevoerd voor rijenbemesting en soms bij herinzaai.
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	3.282	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	181	
Waarvan Max. Werkzaam uit dierlijke mest N (60%)	0	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	0	

Aanvullende opmerkingen

Ad is de laatste jaren de werking van drijfmest erg gaan waarderen. Ook is hij er van overtuigd dat dit voor het milieu beter is dan kunstmest. Met dit beleid moet het dus andersom.

O.b.v. het afgelopen jaar werd er ongeveer 1630 ton mest via de drijfmestkelder uitgereden.

Als er nu ruim 600 ton afgevoerd moet worden, betekend dit dat er nog ruim 1000 ton over het land kan. Dit is verdeeld over de ha: 37,6 ton.

In 2004 is er alleen al op het gras 70 ton per ha gereden. De kosten van de verminderde drijfmestgift blijven gedeeltelijk een vraagteken. De verwachting is dat de mest naar broer Kees kan (hij heeft 12 ha akkerbouw). De meerkosten aan loonwerk zullen ongeveer € 2,37 per ton zijn t.o.v. op het eigen land rijden. Of broer Kees ook nog een x-bedrag wil ontvangen per ton mest (zoals nu de mestmarkt is, is nog onduidelijk).

Er zal meer kunstmest gekocht moeten worden, en wat doen de gewasopbrengsten? Op de referentiepercelen gaf dit een zeer wisselend beeld. Al met al dus nog veel vraagtekens.

In de huidige situatie, wordt er onder MINAS omstandigheden 18899 kg melk/ha geproduceerd incl. jongvee, zonder heffing. In de nieuwe situatie moet er van 23 koeien incl. jongvee mest afgevoerd worden. Dat betekent nog de productie van 52 koeien met jongvee op het eigen bedrijf.

Dit is 1,9 mk + jv / ha. Dat is 15870 kg melk per ha.

Een daling van 3028 kg /ha oftewel 16%!!

Andere vraag: hoe moet er in de toekomst bemest worden? De opslag is met 1400 ton mest voldoende voor 6 maanden. Wanneer al 600 ton afgevoerd moet worden in het voorjaar (vanuit de afnemer zeer waarschijnlijk), waar moet dan de gewenste hoeveelheid drijfmest vandaan komen voor de 1^e en 2^e snede?

Conclusies

- Het nieuwe mestbeleid heeft een groot effect op het bedrijf van de maatschap Schepens. De impact is financieel erg groot door mestafzetkosten en extra kunstmest aankoop.
- De noodzakelijke groei van het bedrijf, wordt zo direct minder aantrekkelijk. Moet het dan nog veel verder groeien?
- Wat worden de werkelijke effecten van ureum op de N-excretie, hoeveel mest blijft er werkelijk over om te bemesten etc. etc.
- Er zal nog meer opslag moeten komen, om op het juiste moment te kunnen blijven bemesten!

Jan van Middelaar
Ad Schepens

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf Familie Eggink te Laren:*

In december 2004 is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende kengetallen:

		Opmerkingen
Grasland	36,50	Al het vee op stal gedurende 365 dagen/jaar. Er wordt geen snijmais geteeld op dit bedrijf. Suikerbieten
Snijmais	0	
Overig bouwland	3,90	
Totaal:	40,40	
Percentage N-behoefteige gewassen	90	
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	6.868	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	10.100	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	67	
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	23	
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	24	
Weide- en zoogkoe	1	
Gebruikte excretienorm melkkoe	104,3	
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	7.093	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	22	
Totale forfaitaire productie (stikstof)	9.501	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	235	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	3.310	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	82	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	+ 599	Er is nog ruimte voor aanvoer van mest!!
Mestafzet	- 139	139 m ³ met 4,3 N en 1,6 P205 per m ³ . Kan nog aangevoerd worden.
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	0	
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	0	
Prijs per m ³ mestafzet	€ 20	Raming van Jan: 20 € / m ³ . 800 € pacht : ca. 40 m ³ .
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	-599	= aanvoermogelijkheid
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	-239	= aanvoermogelijkheid
Bemesting		
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	326	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	99	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	185	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	17	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	7.457	Op basis bemestingsplan: nog 1921 kg N over en 671 P ₂ O ₅
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	671	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest n (60%)	599	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	671	

Op het bedrijf met dit systeem (=Summerfeeding en 90% grasland) kan 12.750 kg melk/ha geproduceerd worden zonder mestafzet.

De aanbevelingen en adviezen van het eerder opgestelde bedrijfsplan in april 2004 blijven hetzelfde. Doordat er 3,60 ha minder grond is, daalt de plaatsingsruimte. Ondanks deze daling blijft er toch nog ruimte voor de aanvoer van 599 kg N.

Conclusies

- Het bedrijf heeft in het recente verleden ingespeeld op de nieuwe Mestwetgeving en ondervindt daar het gemak, maar ook de lasten van (financieel).
- Door bovenstaande keuze en de situatie m.b.t. bedrijfsopvolging staan verdere uitbreidingsplannen (tijdelijk) in de ijskast. Het bedrijf ligt echter wel klaar voor forse groei. Vanzelfsprekend zorgen de investeringen in grond ervoor dat er weloverwogen beslissingen moeten worden genomen.
- De voorgestelde aanpassingen, zoals ook al vermeld in het bedrijfsplan van april 2004, blijven staan.
- De ondernemers zijn wel van mening dat de mestafzetkosten hoger zullen liggen: rond de 20 €/m³ mest. Men was vorig jaar nog van 10 €/m³ uitgegaan. Fam. Eggink blijft nog steeds erg geïnteresseerd in de werkelijke excretienorm op hun bedrijf.
- De ondernemers maken zich wel grote zorgen voor velen binnen de melkveesector en daar buiten die qua kennis en bedrijfsaanpassingen nog (ver) achter lopen.

P. Welhuis
Januari 2005

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf familie Bomers te Eibergen:*

In december 2004 is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende kengetallen:

		Opmerkingen
Grasland	45,40	
Snijmaïs	12,30	
Overig bouwland	5,10	4,00 ha graan en 1,10 ha kerstdennen
Totaal:	62,80	
Percentage N-behoefte gewassen	72	
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	10.676	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	15.700	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	110	Biologische melkveehouderij !!
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	32	
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	31	
Weide- en zoogkoe	3	
Gebruikte excretienorm melkkoe	104,3	Werkelijk door K & K berekend 100.
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	7.300	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	21	
Totale forfaitaire productie (stikstof)	14.867	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	237	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	5.205	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	83	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	+ 833	Er is nog ruimte voor aanvoer van mest!! Er zijn echter wel extra SKAL eisen
Mestafzet	- 194	194 m ³ met 4,3 N en 1,6 P205 per m ³ . Kan nog aangevoerd worden.
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	0	
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	0	
Prijs per m ³ mestafzet	€ 15	Wijziging t.o.v. vorig jaar.
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	-833	= aanvoermogelijkheid
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	-814	= aanvoermogelijkheid
Bemesting		
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	242	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	96	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	135	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	13	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	8.479	Op basis bemestingsplan: nog 1921 kg N over en 671 P ₂ O ₅
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	814	
-waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest n (60%)	833	
-waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	814	

Conclusies

- Het bedrijf is een biologisch melkveebedrijf met de daarbij geldende SKAL-eisen. Er geldt hier dus een veebezettingseis per hectare.
- In bovenstaande berekening is de 1,10 ha kerstdennen meegenomen in overig bouwland. Zou dit niet van toepassing zijn, dan mag er i.p.v. 194 m³ nog 130 m³ aangevoerd worden. De ondernemers zijn echter van mening dat grond met kerstdennen geen natuurterrein is.
- Door wisseling in grondgebruik als gevolg van samenwerking met Natuurbeschermingsinstanties en door ruilverkaveling wordt het steeds moeilijker een passend bouwplan te vinden, omdat men toch wil voldoen aan de derogatie-eis, maar ook voldoende gebruik wil blijven maken van subsidies (biologische landbouw, akkerbouwbijdrages en agrarisch natuurbeheer).
- Een geringe wijziging kan snel leiden tot grote gevolgen. De situatie in 2005 kan ook zo veranderen in 42,90 ha gras, 17,30 ha maïs en 5,10 ha overig bouwland. In die situatie is het percentage N-behoefte gewassen slechts 66% en moet men 876 m³ mest afvoeren. Er wordt dan niet meer aan de derogatie-eis voldaan. Dus probeert men de 70% eis wel te halen. De productie van natuur en graan/maïs wordt hierdoor moeilijker. Het wordt puzzelen met premies en voedertecnisch ontstaat er een grotere behoefte aan energie (van elders).
- In het kader van de nieuwe Mestwetgeving zou in plan 3 (voorjaar 2004) 12,47 ha extra grond bij het bedrijf moeten komen (3117 kg N afvoer of afzet van 725 M³ mest). In verband met de veebezettingseisen van de SKAL moet dit circa 33.70 ha extra worden. De ondernemers zijn van mening dat de mestafzetkosten toch hoger zullen liggen en wel rond de 15 €/m³ mest. Men ging vorig jaar nog van 5 €/m³ uit. Fam. Bomers blijft nog steeds erg geïnteresseerd in de werkelijke excretienorm op hun bedrijf.

P. Welhuis
Januari 2005

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf Menkveld&Wijnbergen te Gorssel:*

In december 2004 is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende kengetallen:

		Opmerkingen
grasland	60,62	Alle SBB grond als landbouwgrond geteld !!
Snijmaïs	12,08	
overig bouwland	4,70	Suikerbieten: 3 ha. en graan: 1,70 ha.
Totaal:	77,40	
percentage N-behoefte gewassen	78	
plaatsingsruimte excl. derogatie (kg stikstof)	13.158	
plaatsingsruimte incl. derogatie (kg stikstof)	19.350	
Aantal dieren		
melk- en kalfkoeien	116	
vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	46	
vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	55	
Startkalf 0-2 mnd.	2	
gebruikte excretienorm melkkoe	112,6	
gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	7.545	
ureum in de melk (jaargemiddelde)	25	De ondernemers ervaren dit als aan de hoge kant.
totale forfaitaire productie (stikstof)	18.444	
totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	238	
totale forfaitaire productie (fosfaat)	6.408	
totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	83	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	+ 906	Er is nog ruimte voor aanvoer van mest!!
Mestafzet	- 211	211 m ³ met 4,3 N en 1,6 P205 per m ³ . Kan nog aangevoerd worden.
mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	0	
mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	0	
prijs per m ³ mestafzet	€5	Raming 5 €/ m ³ . In buurt inventarisatie gehouden.
mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	- 906	= aanvoermogelijkheid
mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	-337	= aanvoermogelijkheid
Bemesting		
gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	267	
gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	97	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	160	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	14	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	12.348	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	1.080	
waarvan max. werkzaam uit dierlijke mest N (45%)	1.080	
waarvan max. werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	906	

Met deze bedrijfsstructuur kan 12.100 kg melk/ha geproduceerd worden zonder mestafzet.

Voor de aanbevelingen en adviezen van het eerder opgestelde bedrijfsplan in april 2004 geldt het volgende: **al het grasland van SBB wordt nu meegeteld als landbouwgrond.**

Hierdoor bestaat de mogelijkheid om mest aan te voeren. Qua bedrijfsmanagement kan dit echter wel puur theorie worden, daar in die situatie misschien te veel mest op de percelen bij huis komt en er geen extra mestuitrijmogelijkheid op de SBB-percelen ontstaat.

Situatie 2005 m.b.t. pachtcontract SBB: voortzetting ervan is nog niet geheel zeker.

Conclusies

- Het bedrijf heeft in het recente verleden ingespeeld op de nieuwe Mestwetgeving en ondervindt daar het gemak, maar ook de lasten van. Oftewel: uitbreiding met grond waar pacht over betaald moet worden, die bewerkt moet worden en waar een product van af gehaald wordt, dat beperkt ingezet kan worden (beheersgras).
- Dankzij bovenstaande keuze bestaan er in de toekomst misschien meer mogelijkheden voor uitbreiding van deze gronden in relatie tot uitbreiding van de veestapel. De contacten met natuurbeschermingsinstanties zijn goed.
- De voorgestelde aanpassingen, zoals ook al vermeld in het bedrijfsplan van april 2004, blijven staan. Echter door de wijziging van natuurgrasland naar grasland is de situatie sterk gewijzigd. In 2005 hoeft er geen mest afgezet te worden, terwijl dat in de oude situatie wel had gemoeten. Nu kan er mest worden aangevoerd (theorie?). De situatie van plan 3 van het bedrijfsplan van april 2004 wijzigt ook en wel zo dat er geen 8896 kg N afgevoerd hoeft te worden, maar 6893 kg N = 1600 m³. Met € 5,- per m³ is dit toch nog steeds € 8.000,- (was begroot op € 13.882,-).
- De ondernemers zijn nog steeds van mening dat de mestafzetkosten op een niveau zullen liggen van rond de € 5,-/m³ mest. Dit wordt onder andere geconcludeerd na een uitgebreid onderzoek in de gemeente naar de aanwezigheid van landbouwgrond in beheer bij derden en de bereidheid om mest op deze gronden te ontvangen. De ondernemers blijven nog steeds erg geïnteresseerd in de werkelijke excretienorm op hun bedrijf.
- De situatie met betrekking tot de gepachte gronden van de natuurbeschermingsinstanties is voor dit bedrijf dermate essentieel dat de ondernemers er alles aan zullen doen om aan te tonen dat deze situatie voor alle betrokken partijen veel milieuwinst op levert. Gegevens uit het verleden hebben dit al aangetoond en dankzij het project worden er steeds weer nieuwe gegevens verzameld. Het project is dermate belangrijk om e.e.a. vast te leggen en te onderbouwen.

P. Welhuis
Januari 2005.

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van M. de Vries, Stolwijk*

Op 20 december is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende kengetallen:

		Opmerkingen
Grasland	43,10	
Snijmaïs	5,00	Als oppervlakte wordt het areaal grasland verminderd met 4 ha. Waarschijnlijk valt dit weg in 2005.
Totaal	48,10	Daarnaast gaan wij nog steeds uit van extra grond in de vorm van bouwland voor snijmaïsteelt. Op dit moment wordt er, in combinatie met de loonwerker alles aan gedaan om deze grond te verwerven.
Percentage N-behoefte gewassen	90	Binnen enkele weken moet hier uitsluitel over zijn. Marinus kan met deze gras/ maïs verhouding goed voldoen aan de derogatie voorwaarde van 70% gras
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	8.177	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	12.025	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	75	In 2004 waren er 74 melkkoeien gemiddeld aanwezig,
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	25	Dit is geschat voor komend jaar.
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	25	
Fokschapen en overige schapen	30	
Gebruikte excretienorm melkkoe	118,1	
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	8.250	Dit productieniveau is het niveau van 2004. Dit is duidelijk lager dan voorheen. Voorlopig gaan wij van dit niveau uit.
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	25	Deze daling is niet bewust. Het gevolg is wel dat de productie efficiënter plaatsvindt met betere gehalten in de melk. Het ureum is in 2004 gemiddeld < 24. Echter in de berekeningen gaan wij vooralsnog uit van 25. Er zit meer gras in het rantsoen dan In 2004.
Totale forfaitaire productie (stikstof)	11.812	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	246	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	4.123	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	86	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	213	Er vanuit gaande dat het huren van 5 ha snijmaïs doorgaat, blijft er nog een kleine hoeveelheid ruimte over.
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	0	
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€ 0,-	De afzetkosten zijn geschat op basis van de geluiden
Prijs per m ³ mestafzet	€ 15,-	Die akkerbouwers afgeven en hoort bij de afzetkosten van 2009, in 2005 zal het nog tegen lagere kosten
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	0	Afgezet kunnen worden (€ 10,-)
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	0	

Bemesting

Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	254	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	93	De gebruiksnorm fosfaat is exclusief de toeslag voor fosfaatfixerende gronden
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	144	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	8	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	6906	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	371	Dit is exclusief toeslag voor fosfaatfixatie
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest n (60%)	0	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	0	

Bij de bovenstaande gehanteerde uitgangspunten kan Marinus 12.850 kg melk per hectare produceren zonder mest af te voeren, dit is 1,56 koe per hectare inclusief bijbehorend jongvee. Hij produceert echter (incl. 5 ha maïs) 12.500 kilo per hectare.

De aanbevelingen en adviezen van het eerder opgestelde bedrijfsplan in april 2004 blijven hetzelfde, alleen de invulling van de bedrijfssituatie verandert. Er is in 2004 grond aangekocht en extra BBL-grond bijgehuurd, totaal 4 ha. Daarnaast raakt Marinus in 2005 zeer waarschijnlijk weer een even groot aandeel kwijt (ook BBL-land). Op dit moment is het quotum nog niet uitgebreid. Het plan blijft dit toch aanhouden en de ruimte is ook aanwezig om op deze oppervlakte meer te kunnen produceren. Echter, dan kan gedwongen mestafzet wel in beeld komen. In het oorspronkelijke plan zou dit niet nodig zijn. Uiteindelijk kan het totale saldo nu wel lager komen te liggen dan in het oorspronkelijke plan opgenomen is. Door het minder produceren van melk. De directe kosten liggen nu echter ook lager.

Conclusies

- De kosten bij het nieuwe mestbeleid worden € 1.500,- hoger dan in het oorspronkelijke plan.
- Aanpassingen in de bedrijfsvoering zijn nodig om de kosten van het nieuwe mestbeleid te verminderen. Bovenstaande kosten zijn financieel niet op te vangen in de huidige situatie!
- De voorgestelde aanpassingen zoals ook al vermeld in het bedrijfsplan van april blijven staan (o.a. op zoek naar extra grond).
- De huidige excretieformule ervaart Marinus wel als motiverend om het ureum in de melk sterk te gaan beïnvloeden. Dit moet echter niet ten koste gaan van de melkproductie per dier. Hier bestaan op dit moment wat twijfels over.
- De excretie van het melkvee is zoals nu berekend nog lager dan de werkelijkheid (kengetallen van 2001 en 2002). Wij zijn erg benieuwd hoe de cijfers van 2004 er uit zien. Maar ook de nieuwste gegevens van de voerweken en dus de voerefficiëntie zien wij met belangstelling tegemoet.

Komend Koeien & Kansen jaar zien wij daarom ook als cruciaal voor de (mestafzet)kostenontwikkeling in de gehele melkveesector. Wat Koeien & Kansen gaat doen, kan erg veel impact hebben!

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van de familie Sikkenga-Bleker, Bedum*

Tijdens het bedrijfsbezoek op 17 december zijn we bij Cees Sikkenga bezig geweest met het nieuw mestbeleid voor het jaar 2009. Onderwerpen waren vooral de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest belangrijke kengetallen zijn:

		Opmerkingen
Grasland	88,70	
Snijmaïs	10,00	Als oppervlakte wordt hetzelfde aangehouden als in 2004.
Totaal	98,70	Begin januari worden afspraken gemaakt voor 10 ha grond met
		Grondgebruikersverklaring voor de teelt van maïs.
Percentage N-behoefte gewassen	90	
		Derogatie is geen probleem
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	16.779	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	24.675	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	160	Dit is de huidige aanwezige veestapel
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	40	Daarnaast is volgens veesaldokaart nog
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	44	een paar stuks overig vee aanwezig
Gebruikte excretienorm melkkoe	117,6	De correctie voor ureum op de excretienorm wordt door Kees en ondergetekende als onvriendelijk ervaren voor kleiweide bedrijven
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	9200	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	20	
Totale forfaitaire productie (stikstof)	23.373	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	237	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	8.186	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	83	
Overschot(-)/Ruimte (+/+) aan plaatsingsruimte	1302	Dit betekent nog eventueel 289 kuub rundveedrijfmest aan te voeren. Dit zal niet gebeuren, aldus Cees
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	0	De afzetkosten zijn geschat op basis van de geluiden
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€ 0	Die akkerbouwers afgeven, de vraag is echter klein onder
Prijs per m ³ mestafzet	€ 10	De akkerbouwers, omdat de werkings % maar 60% is En dat in combinatie met krappe gebruiksnormen akkerbouw.
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	0	
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	0	
Bemesting		
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	326	Is voldoende voor voerproductie
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	103	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	243	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	21	Voldoende voor start bemesting in het voorjaar
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	24.021	Veel ruimer als afgelopen jaren
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	2.027	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest n (60%)	0	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	0	

In deze situatie kan Cees de plannen van 1,5 mlj quotum realiseren. Dit is ruim 15.000 quotum per ha. Het advies van vorig jaar, om 10 ha maïsland bij te huren blijft het advies voor de toekomst. Hiermee voorkomt de maatschap mestafzetkosten en heeft tevens goed voer terug om in de zomer het ureum ondercontrole te houden.

Conclusies

- Menno en Cees gaan begin januari definitieve prijsafspraken maken met de loonwerker over de huurprijs voor de grond en de teelprijs voor de maïs.
- Cees en Menno maken zich zorgen om de gemiddelde kleiweidebedrijven met ureumgetallen van gemiddeld 30 in combinatie met de correctiefactor 1,92 op de N-excretie.

De voorgestelde aanpassingen zijn conform het bedrijfsplan gedateerd van april 2004.

Menno Kamminga,
Mts. Sikkenga-Bleker
Noordelijke kleiweidespecialisten

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van Kuks, Nutter*

Op 23 december is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. Meest in het oog springende kengetallen:

		Opmerkingen
Grasland	39,65	
Snijmaïs	11,85	Dit oppervlakte blijft voorlopig zo
Totaal		
Percentage N-behoefte gewassen	77	
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	8755	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	12875	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	100	In 2004 waren er 100 melkkoeien gemiddeld aanwezig, Daarnaast wordt er nog ruim 900 kg N geproduceerd door vleesvee
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	26	
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	34	
Gebruikte excretienorm melkkoe	100,4	Valt ons niet tegen
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	7005	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	20	
Totale forfaitaire productie (stikstof)	14246	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	305277	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	5016	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	97	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	-1371	
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	305	7 ton melk op ruim 51 hectare en dan ook nog ruim 300 ton mest afzetten
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€ 3046	We kunnen de mest in de regio kwijt
Prijs per m ³ mestafzet	€ 10	
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	1371	
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	581	
Bemesting		
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	252	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	92	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	139	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	4	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	7.173	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	217	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest n (60%)	0	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	0	

Volgend jaar wordt er naar alle waarschijnlijkheid ongeveer 7 ton volgemolken. Dit komt overeen met 13592 kg melk per hectare. Kuks is hiermee in een normaal jaar qua ruwvoer zelfvoorzienend. Hij zal echter met derogatie volgens deze berekening ruim 300 ton mest moeten afzetten. Kosten hiervoor bedragen ruim € 3000,-. Zonder derogatie is dit ruim € 9000,-.

Conclusies

- Mestafzet is bij Jan nooit aan de orde geweest, nu moet er ruim 300 ton weg. Hij denkt dat er niet genoeg mest in zijn kelders zit.
- Afscheid nemen van het vleesvee resulteert direct in een verminderde afzet van ongeveer 200 ton mest. Dit is natuurlijk het overwegen waard.
- Zonder derogatie is het acceptabele helemaal verdwenen.

Herrold Lammertink,
Jan Kuks sr. en Jan Kuks jr.

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van P. Hoefmans, Alphen*

Op 17 december is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende kengetallen:

		Opmerkingen
Grasland	30,60	
Snijmaïs	13,00	Totale oppervlakte hetzelfde als in 2004, wel is aandeel maïs kleiner
Totaal	43,60	Geworden i.v.m. derogatie.
Percentage N-behoefte gewassen	70	Precies op de grens, maïsaandeel wordt als krap ervaren
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	7.412	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	10.900	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	88	In 2004 waren er ook 88 melkkoeien gemiddeld aanwezig,
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	25	Met 52 stuks jongvee
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	25	
Gebruikte excretienorm melkkoe	112,1	Tegenvaller!!! Eerste berekening gemaakt met 3-4 kg N per punt ureum gemaakt.
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	8500	747300/88 =8492 kg mlk in 2004
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	20	Was in 2004 ongeveer 21
Totale forfaitaire productie (stikstof)	12441	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	285	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	4347	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	100	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	-1541	
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	342	
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€ 1400	Schatting kosten gemaakt: 5 ha ruilen incl. mest €2-3 per m ³ afvoer (ongeveer een 200 m ³)
Prijs per m3 mestafzet	€3,50	Overige mest afvoer akkerbouw schatting €4-5 per m ³
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	1541	
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	582	
Bemesting		
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	227	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	91	
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	115	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	4	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	5001	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	182	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest n (60%)	0	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	0	

Momenteel wordt 17100 kg melk per ha geproduceerd, echter zonder mestafzet kan 'slechts' 15.000 kg melk per ha geproduceerd worden.

De aanbevelingen en adviezen van het eerder opgestelde bedrijfsplan in april 2004 blijven hetzelfde, alleen lijken de mestafzetkosten ten opzichte van het opgestelde plan iets lager. Het blijft echter een schatting!!!! Een lagere excretie per koe zal de mestafzet beperken tot de ruilgrond. De kosten zouden hierdoor slechts € 500,- zijn. De berekende excretie wordt als hoog ervaren.

Ten opzichte van het plan van april 2004 kan meer kunstmest aangekocht worden i.v.m. het wegvallen van de norm van droog zand. Hierdoor is een extra ruimte ontstaan van een 400 kg stikstof.

Conclusies

- Ruilen van grond met mestafzet erbij lijkt een goede oplossing voor de helft van het mestoverschot en kan de kosten hierin verlagen. De mogelijkheden moeten nog wel verder onderzocht worden.
- Verhoging van de melkproductie per koe levert geen grote voordelen op in mestafzet: excretie gaat omhoog, conclusies qua saldo uit plan 3 (april 2004) worden hierdoor afgezwakt.
- Het verder verlagen van het ureum (en de excretie) wordt niet als reëel gezien: Aandeel gras in rantsoen neemt toe en mogelijk in de zomer meer uren beweiden.
- Patrick denkt nog na over de beweiding in 2005; in 2004 is de gehele eerste snede ingekuuld, mogelijk in 2005 een gedeelte in het voorjaar al afweiden. Dit met name gericht op een stuk arbeidsbesparing tijdens de oogstwerkzaamheden van het gras.

Marcel Vermuë
Patrick Hoefmans

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van Mts. Van Laarhoven, Loon op zand*

Op 16 december is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. In de bijlage vindt u deze berekening. Meest in het oog springende kengetallen:

		Opmerkingen
Grasland	41,98	
Snijmaïs	11,75	Oppervlakte 2004 zelfde als 2005, wel is het grasland van het
Totaal	53,73	waterschap (7,2 ha) meegenomen als gras i.p.v. natuur
Percentage N-behoefteige gewassen	78	Verhouding niet veranderd!
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	9134	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	13.433	
Aantal dieren		
Melk- en kalfkoeien	83	In 2004 waren er 85 mk, productie per koe gestegen i.v.m. AMS
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	30	
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	3	
Gebruikte excretienorm melkkoe	106,3	Deze waarde viel mee t.o.v. plan april 2004
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	6940	2004:576800/85= 6555 kg melk per koe
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	24	Schatting 2004: 27
Totale forfaitaire productie (stikstof)	9788	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	182	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	3427	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	64	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	++3645	Met de bedrijfsspec. Excretie en het uitbesteden van het jongvee is flink bemestingsruimte ontstaan.
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	0	
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€	
Prijs per m ³ mestafzet	€	
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm		
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm		
Bemesting		
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	236	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	92	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest gemiddeld per ha	154	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	28	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	8273	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	1501	Dit is exclusief toeslag voor fosfaatfixatie
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest n (60%)	0	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	0	

Momenteel een is er een productie van 10.700 kg melk per ha zonder mestafzet. Met uitbesteding van jongvee kan 14.700 kg melk per ha geproduceerd worden.

De aanbevelingen en adviezen van het eerder opgestelde bedrijfsplan in april 2004 blijven hetzelfde. Plan 3 is al grotendeels uitgevoerd (productiestijging van 6200 kg naar 6900 kg en uitbesteding van jongvee) De aanvoerruimte kunstmest en drijfmest zijn toegenomen door de specifieke excretienorm en het wegvallen van de norm voor droog zand. Tevens is extra ruimte ontstaan door het grasland van het waterschap niet als natuur maar als gras mee te tellen.

Conclusies

- Bedrijfssaldo ten opzichte van opgesteld plan gaat omhoog door meer aanvoer van mest, kunstmestkosten zullen hierdoor zakken (opbrengst mest € 2000,-, € 750,- minder aankoop kunstmest).
- Aangepaste excretienorm levert 660 kg extra aanvoerruimte mest aan t.o.v. vaste excretie norm. Aangepaste norm wordt als een stap in de goede richting ervaren maar berekeningen geven een lagere excretienorm aan.
- Verder verlagen van ureum wordt in eerste instantie niet als optie gezien. Van 2004 naar 2005 wordt al een daling van 3 punten verwacht. Het grasaandeel zal boven de 50% blijven, in de zomer zal echter het aantal uren beweiding wel afnemen i.v.m. het AMS.

Marcel Vermuë
Cor van Laarhoven

Opmerkingen bij de planvorming december 2004 *Bedrijf van C.J. van Wijk, Waardenburg*

Op 13 december is met de laatst bekende normen de doorrekening gemaakt van de gevolgen van het nieuwe mestbeleid in 2009. De doorrekening was vooral toegespitst op de mestplaatsingsruimte en de gebruiksnormen voor de bemesting. Meest in het oog springende kengetallen:

		Opmerkingen
Grasland	34,59	
Snijmaïs	8,06	Als oppervlakte wordt hetzelfde aangehouden als in 2004, voorsnog is er geen zicht op extra grond. Maar dit kan zomaar veranderen, want de behoefte aan extra grond is er duidelijk wel!
Totaal	42,65	
Percentage N-behoefteige gewassen	81	Kees kan met de huidige gras/ maïs verhouding goed voldoen aan de derogatie voorwaarde van 70% gras
Plaatsingsruimte excl. Derogatie (kg stikstof)	7.251	
Plaatsingsruimte incl. Derogatie (kg stikstof)	10.663	
Aantal dieren		
Melk- en kalkkoeien	84	In 2004 waren er 81 melkkoeien gemiddeld aanwezig,
Vrouwelijk jongvee, < 1 jaar	23	Dit is geschat voor komend jaar.
Vrouwelijk jongvee, > 1 jaar	30	
Gebruikte excretienorm melkkoe	120,7	Deze waarde viel erg tegen, zeker gezien de eerdere berekeningen van Léon met de werkelijke getallen.
Gebruikte melkproductie/ koe/ jaar	9.400	
Ureum in de melk (jaargemiddelde)	21	
Totale forfaitaire productie (stikstof)	13.003	
Totale forfaitaire productie (stikstof) per ha	305	
Totale forfaitaire productie (fosfaat)	4.548	
Totale forfaitaire productie (fosfaat) per ha	107	
Overschot(-)/Ruimte (+) aan plaatsingsruimte	-2.341	Dit moet dus weg! Een grote hoeveelheid mest!
Mestafzet		
Mestafzet op basis van gebruiksnorm (ton mest)	520	
Mestafzetkosten op basis van gebruiksnorm	€ 7.802	De afzetkosten zijn geschat op basis van de geluiden
Prijs per m ³ mestafzet	€ 15	Die akkerbouwers afgeven en hoort bij de afzetkosten van 2009, in 2005 zal het nog tegen lagere kosten
Mestafzet in kilo's stikstof op basis gebruiksnorm	2.341	Afgezet kunnen worden (10 Euro?)
Mestafzet in kilo's fosfaat op basis gebruiksnorm	884	De afzet van de hoeveelheid fosfaat is in dit geval gerelateerd aan de vaste stikstof fosfaat verhouding in rundveedrijfmest.
Bemesting		
Gebruiksnorm stikstof gemiddeld per ha	282	
Gebruiksnorm fosfaat gemiddeld per ha	92	De gebruiksnorm fosfaat is exclusief de toeslag voor fosfaatfixerende gronden
Aan te voeren stikstofkunstmest gemiddeld per ha	169	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest gemiddeld per ha	6	
Aan te voeren stikstof(kunst)mest bedrijf	7.214	
Aan te voeren fosfaat(kunst)mest bedrijf	267	Dit is exclusief toeslag voor fosfaatfixatie
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest n (60%)	0	
Waarvan max. Werkzaam uit dierlijke mest P ₂ O ₅	0	

Bij de bovenstaande gehanteerde uitgangspunten kan Kees 15.160 kg melk per hectare produceren zonder mest af te voeren, dit is 1,61 koe per hectare inclusief bijbehorend jongvee. Hij produceert echter 18.000 kilo per hectare.

De aanbevelingen en adviezen van het eerder opgestelde bedrijfsplan in april 2004 blijven hetzelfde, alleen het saldooverschil is sterk toegenomen in vergelijking met de MINAS situatie (mestafzet kosten worden waarschijnlijk € 7800,- in 2006 in plaats van de eerder ingeschatte € 2900,-. Een toename dus van € 4900,- door aangepaste excretienormen (en een hogere afzetprijs)!!

Door de grotere hoeveelheid mest die afgezet moet worden zullen ook de kunstmestkosten sterker stijgen dan in de eerdere berekening. Dit maakt globaal een verschil in kosten uit van € 500,-.

Conclusies

- De kosten van het nieuwe mestbeleid worden hoog. De kosten worden € 8300,- hoger door mestafzet en extra kunstmestaankoop.
- Aanpassingen in de bedrijfsvoering zijn nodig om de kosten van het nieuwe mestbeleid te verminderen. Bovenstaande kosten zijn financieel niet op te vangen in de huidige situatie!
- De voorgestelde aanpassingen zoals ook al vermeld in het bedrijfsplan van april blijven staan (o.a. op zoek naar extra grond).
- De huidige excretieformule wordt door Kees niet als motiverend ervaren om zijn best te doen om het ureum in de melk sterk te gaan beïnvloeden.
- De excretie van het melkvee is zoals nu berekend nog hoger dan de werkelijkheid. Wij gaan nog steeds voor de formule/ werkwijze die de werkelijkheid dichter benaderd. Wij verwachten een werkelijke excretie van rond de 110 kilo per melkkoe (nu gerekend met 120 kg per koe). Ook bij het jongvee zien wij daartoe nog aanknopingspunten.

Komend Koeien&Kansen-jaar zien wij daarom ook als cruciaal voor de (mestafzet)kostenontwikkeling in de gehele melkveesector. Wat Koeien & Kansen gaat doen kan erg veel impact hebben!

Barend Meerkerk
Kees van Wijk

Praktijkonderzoekers van de zware klei

Bijlage 2: Ervaringen in 2005 van de individuele bedrijven met de mestwetgeving 2009

In 2004 zijn veranderingen in de wetgeving per bedrijf 'vertaald' in bedrijfsplannen (bijlage 1), met als doel het inkomen zo hoog mogelijk te houden. In 2005 is ervaring opgedaan met de uitvoering. Aan de hand van een vragenlijst zijn die ervaringen door de bedrijfsadviseur opgetekend en zullen aanleiding geven tot bijstelling van de plannen.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien&Kansen-bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: **Sjoerd Miedema, ingevuld door: Gabe Schaaf**

Mest

- Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Geen mestafvoer, er was ruimte om 392 m³ rundveemest of 252 m³ varkensdrijfmest aan te voeren
- En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Bij MINAS was ruimte op basis van fosfaat voor 1354 kg fosfaat / 1,7 = 800 m³ rundveedrijfmest. Voor stikstof was nog ruim voldoende saldo over
- Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Nog veel meer land in gebruik dan vorig jaar en minder ruimte om mest aan te voeren lijkt niet logisch. Zo is het een hele toer om alle land voldoende mest te geven. Anderzijds bracht de mest bij MIANS minder op dan de verwachting voor volgende jaren, dus misschien geeft het wel extra mogelijkheden voor een hoger saldo.
- Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Er was weinig aanbod van mest omdat veel veehouders in 2005 de opgebouwde MINAS-saldo's hebben opgebruikt. Daardoor was het niet mogelijk om geld voor het ontvangen van mest te krijgen. De financiële gevolgen van K&K worden daardoor ook beïnvloed, omdat we vooruitlopen op de praktijk. Naar verwachting zal in 2009 de opbrengst van mest hoger zijn.
- Hoe is dit opgelost?
De extra grond is goed bevallen, levert wel extra werk op, maar is verder goed te doen. Wat betreft ruwvoerpositie is de extra rond ook welkom vanwege:
 - 4 ha polderdijk waar alleen enkele weken een paar droge koeien geweid hebben
 - 12 ha gras-erwten die veel e weinig hebben opgeleverd (ca. 25 % van normaal gras)
 - 14 ha natuurland
 - 8 ha grasland bij de buurman dat pas in augustus voor het eerst gemaaid kon worden (in natte omstandigheden in het voorjaar ingezaaid)
In totaal heeft deze 38 ha evenveel gras opgeleverd als 20 ha hoogproductief grasland. Bovendien hebben is de kunstmestgift laag geweest en minder drijfmest aangevoerd, waardoor het bemestingsniveau relatief laag ligt.
- Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Ja, zeer weinig kunstmest gestrooid (vooral fosfaat), het natuurgasland is alleen bemest met drijfmest
- Zo ja, wat dan?

Voeding

- Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?

Jan	24	
Feb	19	
Mrt	23	
April	19	hoge Opbrengsten Bij Stalvoeren Met Relatief Lage N-Gift
Mei	16	
Juni	20	
Juli	24	
Aug	21	
Sep	23	
Okt	27	
Nov	20	gestopt met stalvoeren

9. Is daar al bewust op gestuurd?
Alleen voor zover het geen geld en melkproductie kost. Wel is in overleg met de voerleverancier het eiwitgehalte in de brok vrij laag gehouden.
Bij hoog eiwit in het gras is het lastig bijsturen, bij de extensieve bedrijfsvoering past eigenlijk niet. Het huidige rantsoen leidt eigenlijk tot te hoog ureum, door andere brok in de computer moeten de koeien meer kunnen geven met minder eiwit
10. Waarom wel/ niet?
Vanwege de extensiviteit is veel bijvoeding in de zomer niet gewenst naast het stalvoeren. Vooral gras-klover is lastig bij te sturen.
Een lager ureumgehalte levert maar weinig extra ruimte om mest aan te voeren
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding? Nee
12. Zo ja welke?
13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Geen berekening Miedema.
Overigens ziet Sjoerd in de bedrijfsspecifieke excretie geen belangrijke oplossingsrichting. Hij voelt meer voor sturen op de grote lijnen: de bedrijfsstructuur (voldoende grond, minder vee en goedkope mestafzet)
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Nee, is nu ook niet noodzakelijk gezien de veebezetting, maar nog wel steeds een doelstelling om het quotum met minder koeien vol te melken.
Eigenlijk zou Sjoerd met hetzelfde aantal koeien een groter quotum willen volmelken
16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Uitbesteden jongveeopfok

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Is al veel geregeld, maar Sjoerd blijft zoeken naar nieuwe kansen.
Visie Sjoerd: over 10 jaar (en misschien al eerder) bepaalt de hoeveelheid grond (resp. kosten mestafzet) de hoeveelheid melk die een bedrijf kan produceren en niet het melkquotum. Daardoor zal de grond duurder worden.
18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
Sjoerd steekt helemaal in op grasland, voor zover inpasbaar met natuurvergoedingen. Snijmaïs en gras-erwten niet meer op eigen land omdat de opbrengsten te vaak tegenvallen vanwege structuur, wateroverlast en bodemvruchtbaarheid.
Op lange termijn misschien wel maïsland (op geschikte grond) huren omwee snijmaïs in het rantsoen te kunnen opnemen.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Mts. Van Hoven Cadier en Keer, ingevuld door: Jan van Middelaar

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Niets.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Niets.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Niet anders als anders. Dit geeft een lekker gevoel, je hebt alles in eigen hand (b.v. ruwvoerteelt, ruwvoer kwaliteit, mestaanwending etc.). Dit nog buiten het financieel verhaal.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
N.v.t.
5. Hoe is dit opgelost?
N.v.t.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
N.v.t.
7. Zo ja, wat dan?
N.v.t.

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
Planning op jaarbasis was 20. Realisatie is 22,6.
9. Is daar al bewust op gestuurd?
Ja, Er is geen eiwitrijk krachtvoer gevoerd, gedurende de zomer, en wel meer nadruk op energierijke voersoorten. Ook is de bijvoeding aan snijmaïs wat hoger geweest dan gepland.
10. Waarom wel/ niet?
Lager ureum is belangrijk richting excretie. Daarom nu al uitproberen. Bovendien is het jammer om N verliezen te hebben (weggegooide energie en geld). Ook voor de gezondheid van de dieren is het zeker positief.
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Er is een groter aanbod aan vers gras voor de koeien geweest. Het jongvee was nagenoeg helemaal weg. Er is iets meer maïs gevoerd dan gepland. Door de combinatie van deze 2 was er meer weidegras ter beschikking voor de koeien. Ook is er meer gras op afstand voor de winter voorraad.
12. Zo ja welke?
Zie vraag 11.
13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
De gemeten waarden o.b.v. de meetweken geven een excretie die 15 kg N en 11,5 kg fosfaat lager is dan de tabel.
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
In de huidige situatie met normgetallen mag er beperkt met aangevoerd worden. Als er gerekend mag worden met de werkelijke waarden, betekent het dat er meer mest mag komen. Anderzijds betekent het ook dat het bemestingsniveau in werkelijkheid lager is dan berekend. Als je dit kunt corrigeren mag je, uitgaande van dit zeer lage bemestingsniveau, ook een hogere opbrengst verwachten. Dat betekent dus dat er minder grond gepacht hoeft te worden, om te zorgen voor een goede voedervoorziening. Afhankelijk van welke kant je het berekend kan dit een verlaging van het 'noodzakelijke' areaal opleveren van 6,5 ha grond. Dit betekent een verhoging van de melkproductie van 1900 kg melk per ha!

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?

Nee.

16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?

Buiten de genoemde maatregelen via voeding niet. Op dit moment wordt er wel volop jongvee opgezet i.v.m. de geplande groei.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond? Nee, grond is in deze regio absoluut geen probleem.

18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan? Nee, t.o.v. het plan is alles gelijk gebleven. Het plan is gewoon netjes uitgevoerd.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Door de grote ruimte aan grond heeft Guido de neiging om vroeg te stoppen met kunstmest strooien. Ook dit kost opbrengst en kwaliteit in de 2e helft van het najaar. Guido heeft dus, afwijkend van de 'brede' praktijk, geen neiging om naar het maximaal toelaatbare te gaan.

Door de grote hoeveelheid gras, zijn ook de koeien zeer lang buiten gebleven. Wat is hiervan de oorzaak, de warme nazomer of het grotere aanbod door derogatie. Dit vraagt nog 'leerstof' om met dit gras om te gaan. De 'automatische piloot' corrigeerde dit jaar onvoldoende.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Mts. Pijnenborg – van Kempen, ingevuld door: Jan van Middelaar

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005? 585 ton mest
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Eigenlijk niets, er werd wel mest afgevoerd, maar dit werd weer aangevuld met andere dierlijke mest.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Dit resulteerde in de hele zomer mesttekort. De put was leeg. Er kon niet bemest worden wat de veehouder wilde bemesten. Dit was bepaald geen lekker gevoel.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Er waren geen knelpunten, omdat alles al geregeld was. Probleem was wel dat de akkerbouwer iets meer mest kon gebruiken dan dat Mark af moest zetten. I.v.m. de lange termijn is er dus meer afgezet dan moest. Ander punt was het lage N-gehalte in de mest.(3,65 kgN/ton)
5. Hoe is dit opgelost?
Door de grotere hoeveelheid mest is het lage N gehalte gecompenseerd. Dit resulteerde wel in een lagere N bemesting uit org. Mest op het eigen land.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Ja
7. Zo ja, wat dan?
Minder organische mest bemest. Om toch te bemesten wat mag, is er dus meer kunstmest gebruikt. Heel nadrukkelijk moet er ook vermeld worden dat de dunne fractie varkensmest niet aangevoerd is!

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
In het plan was geteld met 24 (op jaarbasis). Realisatie in de zomer was bijna 23. Het vroege voorjaar (eind april/begin mei) en de laatste maand (oktober) was wat hoger. De midzomer was met 20 – 21 goed.
9. Is daar al bewust op gestuurd?
Er wordt in de samenstelling van de rantsoenen wel degelijk rekening mee gehouden, en in dien van toepassing wordt het ook aangepast.
10. Waarom wel/ niet?
I.v.m. de excretienorm.
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Ja.
12. Zo ja welke?
In de zomer is siësta beweiding toegepast. Hierdoor is de voeropname over de dag beter verdeeld, en is er meer mest in de put. Dit is volledig volgens plan uitgevoerd.
13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Niet zo schokkend.
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Begin van de meetperiode zat het bedrijf er iets boven (winter). Laatste periode zit de meting er telkens iets onder (4- 8 kg N) Vraag is hoe zich dit nu voortzet.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Nee, de productie is wel fors gestegen. Wat hiervan de precieze reden is, is de grote vraag. De 'puzzelstukjes' zijn net goed in elkaar gevallen.
16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Nee, het enige instrument tot nu toe is ureum. Er is wel veel minder jongvee aanwezig, maar dat komt omdat er gewoon veel minder vaarskalveren zijn geboren. Er zijn nu 81 mk en 55 st. jongvee aanwezig i.p.v. 89 en 63 stuks volgens plan.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Nee, Er is grond genoeg aanwezig (gevoel) Grond kopen voor het mestbeleid kan niet uit, en de hoeveelheid ruwvoer wordt veel te groot.
18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
Nee, er is gewerkt volgens plan, met genoeg gras i.v.m. derogatie.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Mestopslag is de beperkende factor! De verplichte mestopslag van 6 maanden is i.v.m. een goede benutting van de mest veel te weinig.

Eigenlijk zou het streven moeten zijn om op 1 juni te stoppen met bemesten (org. Mest).

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: **A. Schepens te Maarheeze, ingevuld door: Jan van Middelaar**

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Dit was 3042 kg N, uitgedrukt in tonnen: 608.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Niets.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Klote. Zonde om dit materiaal van zeer goede kwaliteit af te moeten voeren alsof het afval is.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Er waren eigenlijk geen knelpunten. Alleen pijnlijk dat er voor het transport van 500 meter geen gebruik kon worden gemaakt van eigen mechanisatie. (er is sprake van broer-broer transport)
5. Hoe is dit opgelost?
Er is een mesttransporteur ingeschakeld, en de mest is gewogen en bemonsterd.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Ja.
7. Zo ja, wat dan?
Er is meer kunstmest aangekocht, en er komt meer nadruk op bemesting in het voorjaar (dus mestopslagcapaciteit nodig (9 maanden??)) Vooral de zomerperiode minder drijfmest gehad (25 ton/ha gras).

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
Planning was 22 op jaarbasis. Realisatie is 24 t/m november. De zomermaanden varieerden van 20 – 28 (oktober) Individuele metingen piekten tot 35.
9. Is daar al bewust op gestuurd?
Nee, eigenlijk te weinig.
10. Waarom wel/ niet?
Mede door tijdgebrek en meer tijd in melkmaatschap, verbouwing stal, open dag etc. Ook is er de relatie tussen laag ureum en een nog lagere excretie dan de tabel nog niet echt gezien.
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Nee.
12. Zo ja welke?
13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
N-excretie klopt vrij goed (2,6 kg onder de tabel). Fosfaat veel verschil (5,6 kg onder de tabel).
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Verbazing over het fosfaat gedeelte, ondanks het voeren van Raapschroot. Ook grote verbazing over de resultaten van sommige deelnemers met resultaten van meer dan 20 kg N verschil. Hoe wordt dit op deze bedrijven gerealiseerd.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Nee, dit is niet bewust gebeurd. Uiteraard is wel geprobeerd om het veel grotere melkquotum ook dit jaar al vol te melken. De precieze afwijking is moeilijk aan te geven. Deze komt ook niet tot uiting in de kengetallen zoals BSK.
16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Nee,. Wel zijn de goede punten uit MINAS vastgehouden.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?

Nee, dit blijkt economisch niet aantrekkelijk te zijn. Grond is in de regio erg schaars. Bovendien wordt het gras aandeel fors groter, en dit is op dit moment nog niet gewenst.

18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?

Nee, precies volgens plan.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Ja, de graslandopbrengsten zijn flink meegevallen. O.b.v. voorlopige berekeningen komt de grasopbrengst tot 16.000 kg ds van het gras. Hoeveel hiervan is de danken aan de wetgeving, en hoeveel aan het goede grasjaar (weer).

De eerste snede is bemest met Urean (gespoten). Wat zijn daar de effecten van.

Een ander punt is de mestproductie (tonnen per koe). Het gevoel is dat er minder mest geproduceerd wordt. Dit is nog niet nagerekend.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Menkveld & Wijnbergen, ingevuld door: P. Welhuis.

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
120 m³ (naar 12,61 gepacht grasland natuurterrein?).
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Een keer is er 200 m³ afgevoerd, omdat toen de SBB grond niet mee mocht tellen. Later bleek dit wel weer te kunnen.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Het bedrijf is bezig met maïs-mest contracten. Juist in verband met het feit dat het bedrijf toch verder door wil groeien.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
De onduidelijkheid met betrekking tot de natuurgraslanden. In oktober leek het erop dat er alsnog mest afgevoerd moest worden. Vervolgens is er meer duidelijkheid gekomen en bij navraag bij het Mestloket blijkt dat de afvoer van mest naar de gepachte natuurterreinen met > 50 % gras plaats kan vinden onder de voorwaarden dat dit zonder wegen en bemonsteren kan (onder voorwaarden), dat er een exclusief gebruiksrecht voor dit ene bedrijf op de grond rust, dat er max. 170 kg N en 70 kg P205 of minder (afhankelijk van overeenkomst) op de grond aangewend mag worden, dat de grond binnen 20 km van het bedrijf ligt en er moet een vervoersbewijs bij zijn dat opgestuurd dient te worden. Echter op het grasland natuurterrein van Menkveld&Wijnbergen mag geen mest aangewend worden en er zou dus alsnog 120 m³ afgevoerd moeten worden (N excretienorm van 112/koe). Hoe is dit opgelost? De onduidelijkheden hebben er voor gezorgd dat er nog geen mest af is gezet. Met de gemeten excretienorm van 99 kg N/koe is er zelfs een aanvoer ruimte van 900 N.
5. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
6. Zo ja, wat dan?
Is niet van toepassing geweest.

Voeding

7. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
April ca. 23, mei ca. 20, juni ca. 16, juli ca. 24, aug ca. 20, sept ca. 23, okt ca. 23, nov. ca. 25.
8. Is daar al bewust op gestuurd?
9. Waarom wel/ niet?
Ja. Hoewel graslandbeheer voor het ureumbeheer gaat.
Met name herfstgras is dit jaar benut omdat het gemaaid en schoon gras was, het weer goed was en de koeien qua gezondheid best wel langer in de weide mochten lopen. Dit geeft wel een hoger ureum.
10. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
11. Zo ja welke?
Meer maïs gevoerd o.a. in verband met productie (constanter en hoger) en beter op ureum te sturen.
12. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Er is veel gemeten (11 -12 x). Berekend lag de excretie op 112 en gemeten op 99.
Dit is -12 % bij een productieniveau van 7949 kg melk, 23 ureum en 148 ruw eiwit in rantsoen.
13. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Blijkbaar is er toch te sturen. Voor Project: maak bij voedingsresultaten-overzicht per bedrijf ook een tabel met daarin de gegevens van het bedrijf, zodat in een oogopslag veel gegevens staan die het verloop e.d. weergeven.

Veebezetting

14. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Nee. Op fokkerijgebied is men hier wel mee bezig, maar dit is een lange termijn proces.
De bouw van de stal vergde nogal veel energie, waardoor er qua productie niet altijd ideale

omstandigheden gecreëerd konden worden.

Productie: fokkerij + voeding + selectie. Bij te weinig jongvee is productiestijging vaak moeilijker in verband met te geringe selectieruimte. Met name bij een groeiscenario.

15. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Neen. Als de stal klaar is zullen de omstandigheden optimaler zijn voor productie stijging en betere N-efficiëntie via management (o.a. voeding).

Grond

16. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Ja. Op zoek naar partners in mest-maïs contracten.

17. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
Neen.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Op dit bedrijf gaat men er nog van uit dat afzet van mest aan derden €5/ m³ zal gaan kosten. Dit wil men ook in de mest-maïs contracten als maximum hanteren. Tevens wil men de contracten zo veel mogelijk in de buurt realiseren, om hiermee de transportkosten te beperken.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van Maatschap Van Laarhoven, ingevuld door: Marcel Vermue

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Geen, er was net als in het verleden een aanvoerruimte van dierlijke mest (400-500 m³ varkens mest), deze aanvoerruimte is groter geworden dan MINAS (een 100 m³) maar deze ruimte is niet gebruikt, op eigen bedrijf veel mest in de zomer en door het vele beweiden op de huiskavel kost het moeite om al de eigen mest kwijt te raken, laat staan de maximale aanvoerruimte (wel is een gedeelte na de eerste snede aangevoerd en bemest)
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Ook geen afvoer.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Geen grote wijzigingen, dus weinig problemen, mogelijk dat er bij de mest weer meer bijbetaald wordt dan in het verleden: positief dus.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
-
5. Hoe is dit opgelost?
-
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
-
7. Zo ja, wat dan?
-

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
21-23
9. Is daar al bewust op gestuurd?
Ja, in het verleden liep ureum in de zomer wel eens op naar de 30-35, i.v.m. gezondheid en nieuw mestbeleid ingezet op wat meer evenwicht in voeding, meer bijvoeding op stal en minder eiwitaanvulling in zomer: heeft prima uitgedaan (plan is werkelijkheid geworden, in plan uitgegaan van 24).
10. Waarom wel/ niet?
Zie hierboven, meer bijvoeren op stal (kan ook i.v.m. hogere veebezetting op de huiskavel)
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Nee, alleen in de zomer meer op stal bijgevoerd
12. Zo ja welke?
13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Deze is lager dan de tabel (106), rond de 90-95.
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Erkenning van efficiëntie van het MRIJ ras, en het op het goede spoor bezig zijn qua voeding, beweiding en fokkerij. Noodzaak voor bedrijfsspec. excretie wordt onderbouwd door Van Laarhoven, ook na het meten en rekenen aan de mestvoorraden.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Niet heel bewust, echter door de AMS is productie meer dan 1000 kg per koe toegenomen.
16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Niet bewust.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Nee, er wordt naar 2006 zelfs natuurgrond losgelaten als alles loopt zoals nu, kosten hoger dan opbrengsten en grond niet nodig voor derogatie of mestafzet.
18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
Nee, 70% gras was al op bedrijf aanwezig.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van Fam. Eggink, ingevuld door: P. Welhuis

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Niets.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Ook niets, maar in 2004 is wel mest aangevoerd.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Eerste nadeel: grond op afstand werd bemest door varkensmest van naburige veehouder. Nu moet er eigen mest naar toe.
P₂O₅-bemesting van de bieten is niet meer optimaal.
In 2004 is er nog Betacal gegeven. Dit betekent aanvoer van P₂O₅.
Bij deze onderhoudsbekalking zou al gauw ca. 200 kg P₂O₅ teveel gegeven worden (bedrijfsniveau).
Dus in 2005 niet toegepast.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Niet van toepassing geweest.
5. Hoe is dit opgelost?
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
7. Zo ja, wat dan? Jan, geeft aan dat er gevoelsmatig mest te weinig is geweest en dat dit gecompenseerd is met extra aankoop van kunstmest.
E.e.a. nog net niet in beeld.

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
Opmerking Jan: maak gebruik van mijn toestemming voor Zuivelnet voor deze gegevens.
Globaal ligt het ureum in mei/juni op 15, juli/aug op 18 en aug/sept op 30.
Gemiddeld ca. 22. Aan het ureum is te zien dat de herftskuil in aug/sept is gevoerd.
9. Is daar al bewust op gestuurd?
In principe niet omdat er geen probleem is.
Wel is de broksoort aangepast om een betere vet: eiwitverhouding te krijgen (zetmeelrijker voeren).
10. Waarom wel/ niet?
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Ja.
12. Zo ja welke?
Er is iets jonger gemaaid om een betere vertering te krijgen en om iets meer eiwit in de kuil te realiseren. De vertering speelt met name bij de Green Spirit.
13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Meetweek 8 heeft laten zien dat de natte kuil (27%) met veel vrije N (145 re) de getallen sterk negatief beïnvloed heeft.
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Meetweken (5 tot nu toe) worden niet direct als nuttig ervaren. Balans op jaarbasis is veel belangrijker en minder kans op fouten.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Op dit bedrijf is productie de resultante van vele factoren en staat niet als een doel op zich.
Er wordt veel meer belang gehecht aan meetmelkproductie, dan aan melkproductie.
16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Nee, echter via voeding wordt wel wat meer getracht een optimale vet: eiwitverhouding te realiseren.
De ruimte die er op het bedrijf is, zal zo veel mogelijk opgevuld worden met extra jongvee om nog een stuk extra veevervanging te realiseren (veestapel op peil brengen na de Neosporaperikelen). Daarna zal stabilisatie plaats vinden.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Nee. Is in het recente verleden volop aan gedaan.
18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
In 2005 niet.

Echter: in 2006 zal er duidelijk veel wijzigen. Dit komt door het feit dat een groot deel van het grasland volop aangetast is door engerlingen.

Dit heeft tot gevolg dat het bouwplan in 2006 er als volgt uit gaat zien:

29,40 ha grasland maaien
7,00 ha snijmaïs
4,00 ha suikerbieten.

In deze situatie zal er maïs en bieten geteeld moeten worden met in totaal 63 kg P₂O₅ uit kunstmest. Is dit mogelijk?

Dat hier gekozen wordt voor de teelt van maïs is puur gelegen in het feit dat op deze manier de engerlingen misschien effectief bestreden kunnen worden.

Het was beter geweest dat in deze situatie in de herfst het gras gescheurd had mogen worden (inclusief frezen) om vervolgens de grond te laten liggen (engerlingen stuk?, opgevreten?, dood?) om daarna in het voorjaar opnieuw in te zaaien.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

- A) bij "alternatieve" gewassen (Maïs, bieten, lucerne) is het handhaven van de 70 % eis lastig.
- B) tevens levert de P₂O₅ bemesting problemen op.
- C) wordt in deze situatie de P₂O₅ balans niet negatief, met op termijn alle gevolgen van dien.
- D) kloppen de P₂O₅ normen per dier? Jan heeft vanuit het verleden wel gegevens dat die op zijn bedrijf lager liggen (25 kg per dier). De fosfaatexcretie-norm is wellicht belangrijker dan de N-excretie norm. Voeding speelt hierbij een grote rol.

Tot slot: graag zou Jan zien dat er vanuit het project iets minder aandacht geschonken wordt aan de bedrijfsspecifieke excretie en alles wat daarmee samen hangt en veel meer aan bedrijfsbalansen. Hij wil zich hier graag voor inzetten om mee te helpen denken.

Het is zo 2009 en juist nu is het belangrijk dat Nederland ten aanzien van de evolutie voor ligt op de E.U. en dat er bij een negatieve conclusie met betrekking tot de huidige regels/wetgeving iets nieuws ligt, waar de E.U. mee verder wil en de landbouw in Nederland goed mee uit de voeten kan.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Fam. Bomers te Groenlo. Ingevuld door P. Welhuis.

Mest (cursief = i.v.m. opstarten mestvergisting).

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Niets. Er mocht 771 m³ (berekende excretie) of 875 m³ (gemeten excretie) aangevoerd worden. Oude gegevens gaven een aanvoer van 194 m³ aan. Nu meer oppervlakte en minder dieren en een lagere norm excretie met daarnaast een lagere melkproductie.
Echter, daar men toch definitief van plan is mestvergisting toe te passen op het bedrijf en ruwvoeraankoop ten behoeve van de vergister als aanvoer genoteerd dient te worden (als deze later als digistaat gebruikt gaat worden), zal er bij een aanvoer van ca. 940 ton maïs ca. 128 ton mest afgezet moeten worden.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
0 m³. Aanvoer van mest behoorde tot de mogelijkheden. In verband met de lage opbrengstprijzen hiervan is dit niet gebeurd.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Onder normale omstandigheden zou er mest dan wel compost aangevoerd zijn zonder daar grote zorgen over te hebben. De ruimte is er wel? De berekening bij 1. is als een grote domper op de ontwikkeling van duurzame energie door mestvergisting ervaren.
De maïs is in november gekocht en aangezien alles in het teken staat van een goede start van dit grote project is nadere duidelijkheid op dit gebied gewenst. Navraag bij deskundigen levert/leverde nog wat onduidelijkheden op.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
De mest is niet afgezet o.a. in verband met de grote onduidelijkheden ten aanzien van vergisting en ruwvoer.
5. Hoe is dit opgelost?
De mest is volgend jaar hard nodig om de vergister goed te kunnen opstarten.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Aangezien mestafzet niet is gebeurd, speelde dit niet.
7. Zo ja, wat dan?
Wel is getracht om zoveel mogelijk mest in de nazomer te sparen voor de vergister.

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
Ca. 21. (15-27).
9. Is daar al bewust op gestuurd?
In de plannen was gerekend met 21.
10. Waarom wel/ niet?
Men is al jaren bezig om binnen de biologische bedrijfsvoering rendabel te draaien. Er wordt nu echter wat meer op snelheden dan op ureum gestuurd.
Wel is opvallend dat het ureumgetal in 2005 ca. 5 punten lager ligt dan in 2004 (20-32).
Minder eiwitbijvoeding en meer pensynchronisatie. Dit was o.a. beter mogelijk door de extra krachtvoerboxen.
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Ja.
12. Zo ja welke?
De krachtvoerautomaten zijn vervangen en is een silo bijgeplaatst.
13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Men had wel op deze excretie gerekend, maar het getal N-efficiëntie geeft aanleiding tot kritiek daar de "verloren N" in mest op dit bedrijf niet verloren is maar erg hard nodig blijft voor de bodem.

14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?

Zie opmerkingen van Chris Bomers in een eerder verschenen maandbericht van Koeien en Kansen.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?

Was wel de bedoeling. Helaas is door alle problematiek met de mestvergisting de bedrijfsvoering duidelijk onder druk komen te staan, hetgeen geresulteerd heeft in dieren met een te lage conditie en daarmee een te lage melkproductie. Ook was overbezetting aan het voerhek te vaak realiteit en dit werd niet voldoende gecorrigeerd door managementmaatregelen. Al met al een tegenvallende productie en extra uitval. Het aantal dieren ligt ca. 13 stuks lager dan geprognoseerd. Dit betekent tevens dat het melkquotum niet vol gemolken gaat worden en dat er melk verkocht dan wel verleasd zal moeten worden.

16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?

Neen.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?

Ja, er zijn enkele opties.

Besprekingen zijn gaande zowel met SBB en een buurman. Bij een andere buurman wordt gekeken of er opfok van jongvee mogelijk is, naast het gebruik van extra grond.

18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?

De totale oppervlakte is vergroot tot 70 ha.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Dit bedrijf is in 2005 erg bezig geweest met de problematiek van het al dan niet opstarten van mestvergisting.

Dit heeft veel tijd en aandacht opgeslokt en dit had weer tot gevolg dat het bedrijfs- management niet geheel efficiënt verliep.

Wel is de keuze gemaakt om in 2006 met de vergister te beginnen.

Op 9 januari start de bouw ervan.

Op dit moment zijn de vele onduidelijkheden omtrent de nieuwe mestwetgeving ten aanzien van mestvergisting nog een extra punt van zorg, o.a. hoe gaat de mestafzet uit ten aanzien van het rendement van de vergister uit pakken.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Mts. De Kleijne te Landhorst, ingevuld door: Jan van Middelaar

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Niets.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Niets.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Lekker relaxed.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
N.v.t.
5. Hoe is dit opgelost?
N.v.t.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
De mest kan allemaal op het eigen bedrijf geplaatst worden. Alleen door de beperkingen via de SAN grond, moet er meer op het reguliere grasland komen. Deze verdeling lukt niet altijd zoals het 'ideaal plaatje' zou zijn.
7. Zo ja, wat dan?
Er is nu in de zomer en nazomer teveel bemest. Dit geeft zeker in een groeiseizoen als 2005 veel najaarsgras met hoge RE gehalten. Dit in combinatie met de klaver is niet ideaal.

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
Rond 25. Dit is hoger dan in de planvorming. Voornaamste oorzaak is waarschijnlijk de beperkte hoeveelheid snijmaïs en de restinvulling met GPS. De effecten op voeding zijn totaal anders uitgedrukt dan verwacht. Zekerheid rondom de voeders (bekendheid, ervaring) blijkt dus erg belangrijk te zijn. Ook het aandeel klaver in de gras/klaver weide is moeilijk in te schatten en de effecten op ureum en bijsturen hiervan is veel moeilijker.
9. Waarom wel/ niet?
10. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Nee, omdat mestafvoer toch niet van toepassing is, en omdat de GPS een bewuste keuze was i.v.m. verwerving van de grond.
11. Zo ja welke?
12. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
N lijkt vrij nauwkeurig, fosfaat is grotere afwijking. O.b.v. ruwvoerteelt/productie had dit verschil groter moeten zijn. Grote vraag is het effect van de klaver. Dit lijkt de andere management maatregelen te nivelleren. Wat zijn effecten van bodemleven??????
13. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Weinig reactie. Financieel en diergezondheid lopen goed. Deze zijn op dit moment meer leidend dan het nieuw mestbeleid.

Veebezetting

14. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Ja, zomerdip moest voorkomen worden, en dit is gelukt. De GPS heeft dit gedeeltelijk bedorven.
15. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Eiwit correctie in rantsoenen zo laag mogelijk en snijmaïs zo goed mogelijk verdelen over het jaar.

Grond

16. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?

Ja, ondanks huidige situatie met voldoende grond. Reden: gezien de ligging wil Jos een win-win situatie creëren voor zichzelf EN voor natuurgebied.

17. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?

Nee, alleen GPS is eenmalig geweest.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Jos en Margret proberen de grenzen op te zoeken. Dit kan resulteren in negatieve effecten, zoals b.v. lage eiwit gehalten in het gras, lagere opbrengsten etc. De invloeden van andere zaken (b.v. neerslagverdeling, temperatuur etc).

Een ander aspect wat deze zomer aan het licht is gekomen betreft de sporenelementen voorziening bij het jongvee. De oorzaak is terug te voeren op het 'oude mestbeleid (MINAS)'. Om zo min mogelijk N en P aan te voeren is er scherp gekeken naar hoeveelheid en soort krachtvoer, en de verdeling hiervan.

Voor de hoogste benutting is er zoveel mogelijk naar productief melkvee gegaan. Dit is gedeeltelijk ten koste gegaan van het jongvee. Vanaf +/- 10 maanden leeftijd heeft deze groep vee minder krachtvoer gekregen. Vanuit N en P gezien geen probleem De Se voorziening heeft echter wel een probleem opgeleverd. Dit is tot uiting gekomen in de vorm van slechter drachtig worden en/of vroeggeboorte en meer uier problemen rond het afkalven. De totale weerstand was minder. Via Se injecties is dit inmiddels wel verholpen.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Kees van Wijk, ingevuld door: B. Meerkerk

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Volgens plan 2341 kilo stikstof. In werkelijkheid is er 1790 kilo stikstof met dierlijke mest afgevoerd. Dit is dus ruim 500 kilo stikstof minder dan volgens plan. Dus te weinig. Volgens planning met forfaitaire gehalten zou er 520 m³ mest afgevoerd moeten worden (en dan zou er 2341 kilo stikstof afgevoerd zijn), in werkelijkheid is er 605 m³ mest afgevoerd. Groot probleem is dat de gehalten zeer laag waren in de mest (2,96 kg N/ m³). Kees voldoet ook aan de voorwaarden van Boer-boer transport. Als daar mee gerekend zou worden is er ruim voldoende mest afgevoerd. En aan de andere kant is de berekende excretie ook veel lager dan de tabel excretie (ongeveer 20 kilo per melkkoe). Als je dat hanteert is er zelfs veel te veel mest afgevoerd.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
0 m³ (was ook niet nodig)
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Frustrerend, de grond kan de bemestende waarde goed gebruiken, en gezien de MINAS overschotten stuit dit alleen maar op onbegrip. Bovendien zou het indien het voor eigen rekening zou geschieden dit jaar aan mestafzetkosten alleen al € 8,59 per m³ excl. BTW hebben gekost. Dus Kees houdt zijn hart vast voor volgend jaar als er nog veel méér mensen mest moeten afvoeren. De mestafzetkosten waren bij de planvorming ingeschat op 15 euro per m³. Wij denken dat dit volgend jaar wel realiteit gaat worden gezien de afzetkosten van nu.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Het ervoor zorgen dat er mest beschikbaar was voor afvoer, maar vooral de extreem lage gehalten per m³ mest. Deze liggen extreem laag met nog geen 3 kilo N per m³ mest (zie bijlage).
5. Hoe is dit opgelost?
Dit is opgelost door meer m³'s (100) mest af te voeren dan van tevoren met de forfaitaire gehalten ingeschat.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Ja .
7. Zo ja, wat dan?
Er is meer kunstmest gebruikt dan in de MINAS-tijd. Deze hoeveelheid komt ongeveer overeen met de werkzame stikstof in de afgevoerde mest.

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
21 (gelijk aan de planvorming).
9. Is daar al bewust op gestuurd?
Gedeeltelijk wel, er is nogal wat tarwe gebruikt in de rantsoenen, en er wordt ook bij de graskuilkeuze mee gewerkt (bijvoorbeeld de graskuil met het minste ruw eiwit bijvoeren naast het weidegras in de herfst.
10. Waarom wel/ niet?
Er wordt bewust op gestuurd om de excretie volgens de tabel zo laag mogelijk te laten zijn, dit scheelt mest afzet.
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Zie hierboven. Ook wordt er nagedacht over het installeren van een derde krachtvoersoort om nog beter op maat te kunnen voeren.
12. Zo ja welke?
Zie hierboven.

13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Dit komt veel beter overeen met onze beleving dan de tabel. In het voorjaar van 2004 riepen Kees en Barend dat de excretie volgens hun gevoel dicht bij de 100 kilo per melkkoe zou moeten liggen dan bij de 130. Dit blijkt nu dus ook zo te zijn. Op zich is dat wel een stimulerend gegeven.
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Een plezierige constatering dat de werkelijkheid lager ligt, maar als je er niet mee mag rekenen geeft het wel een machteloos gevoel (zie bijlage)

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Nee.
16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Ja, door minimaal jongvee aan te houden, en goed op te letten dat het ureum niet te hoog wordt.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Ja, maar niet tegen elke prijs. Het moet passen bij het bedrijf (en bij de portemonnee) In het plan was Kees nog wel actief op zoek naar grond. Een aantal mogelijkheden die perspectiefvol leken zijn uiteindelijk niet doorgedaan.
18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
Nee.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering? Er is nu zicht op een samenwerking met de buurman. De buurman heeft aangegeven dat Kees de mest plaatsingsruimte die hij over heeft mag gebruiken (globaal iets meer dan 1000 kg stikstof).

Algemeen:

Er is veel inzet gepleegd in het goed boven water krijgen van de werkelijke excretie. Er is nauwgezet en precies gewerkt, een compliment voor Kees! Het is dan ook heel motiverend dat de werkelijke waarden ongeveer overeen komen met het eigen hoogste gevoel. En geeft ook energie om er aan te blijven bijdragen dat er ook met deze werkelijk waarden gerekend mag gaan worden. De gehalten in de mest blijven een punt van zorg. Uit een berekening (zie bijlage) is nog niet echt gebleken dat er een lek in de put zit, dus er zit gewoon niet meer stikstof in de mest! Voor de wet- en regelgeving zal dit betekenen dat het voor Kees erg interessant zal zijn om er voor te zorgen dat hij voldoet aan de voorwaarden voor Boer-Boer transport. Dan mag hij namelijk rekenen met 4,5 kg N per m³ in plaats van 3 kg N per m³.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Patrick en Emmy Hoefmans, ingevuld door: Marcel Vermuë

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Binnen het nieuwe stelsel van gebruiksnormen moet er 340 ton mest afgevoerd worden (1500 Kg N).
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
In het verleden is er dunne varkensmest aangevoerd: ongeveer een 200-300 m³ (1350 kg N in 2003).
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Dit geeft een scheef gevoel, zeker omdat in de zomer van 2005 de mest op was, terwijl je in de percelen kon zien dat er een tekort was.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Nog geen, de afnemer kon prima de rundveemest ontvangen, echter voor komend jaar zal dit wel problemen geven, er zijn dan veel meer veehouders op de overschotmarkt.
5. Hoe is dit opgelost?
-
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Ja.
7. Zo ja, wat dan?
Een kleinere eerste gift mest op gras, en op een aantal percelen geen dierlijke mest bemesting voor de tweede snede, dit gaf in de percelen een zeer arme stand op dat moment, ook in combinatie met een verkeerde invoer in BAP (waardoor ook de KM gift laag of 0 was).

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
Rond de 16-24 (gem. ongeveer 21).
9. Is daar al bewust op gestuurd?
Ja.
10. Waarom wel/ niet?
Geen overschot eiwit aan de koeien voeren: zorgen voor een lage excretie per koe (volgens de LNV tabel).
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Nee, geen andere strategie dan anders.
12. Zo ja welke?
Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Flink lager: ongeveer een 15-20 kg per koe: zoveel dat geen mest afgevoerd hoeft te worden als gerekend wordt met de werkelijke excretie.
13. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Een raar gevoel: mest afvoer die er niet is eigenlijk.

Veebezetting

14. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Niet heel specifiek.
15. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Nee, niet specifiek (wel ureum uiteraard) maar strategie is altijd al gericht geweest op scherp en gezond voeren, dus minder eiwit als het advies van de mengvoerindustrie.

Grond

16. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?

Ja, geprobeerd word om de mestafzet te plaatsen op extra maïsland, maïs zal dan aangekocht worden (MKS of snijmaïs afhankelijk van het jaar).

17. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?

Ja, er is naar 70% gras toegewerkt.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: V.O.F. M. en A. de Vries, ingevuld door: C. de Leeuw

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Geen. Uiteindelijk toch 54 ton afgezet door de natte nazomer en het slecht groeien van het gras. Uit benuttingsoogpunt en bodemvruchtbaarheid heeft Marinus de keus gemaakt om toch wat af te zetten en zodoende voldoende opslag over te houden voor komende winterperiode.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Geen.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Het niet af hoeven zetten wordt als plezierig ervaren. Anderzijds komt er toch veel mest in de kelders als de voederwinning en de grasgroei in de zomerperiode niet mee werken. Zware sneden en fikse regenbuien maken het soms erg lastig om toch te bemesten. Wil je koste wat het kost toch de mest uitrijden, dan komt er erg veel in augustus en september. Met veelal een slechte graskwaliteit en veel ureum als gevolg.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Het niet optimaal kunnen plaatsen op de eigen percelen door de groei en bodemomstandigheden. De gehalten in de mest vielen erg tegen. De waarden aan stikstof en fosfaat waren met 3,47 kg N resp. 1,17 kg P₂O₅ per ton erg laag.
5. Hoe is dit opgelost?
Gekozen voor een stukje afzet in de nazomer.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Op zich niet. Er is uiteindelijk minder bemest als gepland was. Echter de mate van benutting had met de afgevoerde mest niet beter geworden door het late tijdstip in het seizoen. De mest had zeer waarschijnlijk de graskwaliteit niet positief beïnvloed, extra OEB in het gras gegeven en een lange doorgroei van het gras in de herfst. Hier zit de veehouder niet om verlegen. Dit is niet gewenst om in het najaar het ureum in de melk nog enigszins beperkt te kunnen houden.
7. Zo ja, wat dan?

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
Gemiddeld is het ureum 23 geweest over de gehele weideperiode tot en met oktober. Variërend tussen 17 en 32.
9. Is daar al bewust op gestuurd?
Ja. Binnen het plan van 2005 is gerekend met een gemiddeld jaarcijfer van 27. Dit op basis van ervaringen in voorgaande jaren. Uiteindelijk is hier door een bewuste sturing in de voeding een positief resultaat geboekt van 4 punten. Gemiddeld 23 is dus aanmerkelijk lager dan verwacht. Het sturen is gebeurd door het beperken van het aantal uren weidegang. Maximaal 16 uur per dag. Daarnaast tot 1 juli de koeien 's nachts binnen gehouden. Verder naast snijmaïs ook kuilgras bijgevoerd in de zomerperiode. Als laatste dus minder mest aangewend in de nazomer en relatief meer in het voorseizoen.
10. Waarom wel/ niet?
Bewust geprobeerd om te kijken wat er op een veengrond met toepassing van weidegang mogelijk is. Daarnaast geprobeerd om met minder uren weidegang meer ruwvoer te kunnen winnen. Dus kringloop bodem, mest en voer verder te optimaliseren.
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding? Bewuste keuze van grondstoffen en krachtvoerders. Daarnaast bewust gekozen om drogere graskuilen te maken. 45 à 50 % droge stof is nu een doel. Voorheen was dit regelmatig ca 35 % droge stof. Dus meer OEB in het uitgangsmateriaal wat meer moeite gaf om het weg te krijgen.
12. Zo ja welke?
Minder eiwit in het aangekochte voer en meer suiker en zetmeel in het aangekochte voer verwerken. Proberen het ruw eiwit niveau per kg droge stof in het totaal rantsoen verder te verlagen. Hier speelt

ook het drogere kuilgras weer een goede rol in.

13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Op basis van de tot nu toe bekende gegevens OM TE HUILEN. Gemiddeld zit de werkelijke excretie er bijna 30 kg Stikstof boven. Dit is niet leuk en wordt als een groot probleem ervaren. Echter deze maand is er een belangrijke ontdekking gedaan. De weeginrichting van de voermengwagen is kapot en geeft een afwijking welke bij volle belading oploopt tot meer dan 20% ten opzichte van werkelijk. Dit wordt nu door Gerjan Hilhorst en Leon Sebek omgerekend naar meer betrouwbare gegevens. De weeginrichting wordt gerepareerd en wij zijn erg benieuwd naar de aanstaande cijfers.
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Een zeer ontevreden gevoel. Vooral de reden waarom de afwijking zo groot is, of mogelijk was. Ook als begeleider krijg je niet een erg positief gevoel over het geheel terwijl er alles aan gedaan wordt om het toch goed te krijgen. Maar tijden kunnen veranderen en daar hopen wij nu, na het weeg incident, wel op.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Vanuit financieel oogpunt was een daling in de voerkosten en een stijging in de voerefficiëntie gewenst. De productie mocht daarbij iets afnemen, echter de productie is het afgelopen jaar fors afgenomen. Per koe komt er dit jaar ruim 800 kg melk minder aan de fabriek dan gepland was. Dit was niet geheel de bedoeling. Vanaf december 2004 was het heel lastig om de koeien melk te laten geven. Mogelijk heeft hier het weeg probleem aan bijgedragen door dat de koeien een niet voldoende uitgebalanceerd rantsoen kregen. Echter dat is voor ons meer een vraag dan een bevestiging van feiten.
16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
De jongveebezetting is het afgelopen voorjaar bewust verlaagd. Er werden te veel kalveren aangehouden en in maart zijn er ca. 12 dieren verkocht. Op dit moment zijn er 5 stuks jongvee minder aanwezig dan in de planvorming werd aangenomen. Daarnaast zijn er wel enkele koeien meer om het quotum vol te krijgen. Deze dieren waren in ieder geval wel aanwezig.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Bij de opstelling van het plan is er vanuit gegaan dat er 5 ha extra grond nodig was om de mest te kunnen plaatsen. Deze grond is via samenwerking met akkerbouwer ook gerealiseerd voor de teelt van eigen snijmaïs. Echter bij het indienen van de gecombineerde opgave blijkt het bedrijf ineens over bijna 4 ha meer cultuurgrond te beschikken dan oorspronkelijk werd aangenomen.
18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
In 2005 was het plan om 5 ha maïsland te huren voor de teelt van eigen snijmaïs. Uiteindelijk zijn het er 5,85 ha geworden. Voor komend seizoen (2006) wordt er wel overwogen om een gedeelte van het gehuurde grasland af te stoten. Maïsland is veel efficiënter voor wat betreft het werk en het gehuurde grasland ligt eigenlijk te ver van het bedrijf om voor de huidige kosten voldoende rendement te geven.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?
Een weeginrichting is een onmisbaar apparaat om planningen te kunnen controleren en te evalueren. Echter als er een mankement in zit, dan kunnen de gevolgen wel eens heel vervelend uit pakken.

Dus controleer regelmatig de juistheid van een weeginrichting.

In ieder geval wordt deze bij De Vries gerepareerd.

Sjon de Leeuw

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Mts. Kuks, ingevuld door: Herrold Lammertink en Jan Kuks

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Ruim 300 ton.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Niets.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Dat je mest moet af zetten op een bedrijf waarvan je altijd het gevoel hebt gehad dat het voldoende extensief was is vreemd, de balans tussen ruwvoerproductie en ruwvoergebruik zijn in evenwicht, dus dan zou de bemesting dat toch ook moeten zijn....
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Eigenlijk geen.
5. Hoe is dit opgelost?
De loonwerker regelt dit prima.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Dit jaar is vanwege het prima nazomer seizoen niet bemest omdat er genoeg gras was, vandaar dat er in september nog mest in de putten zat. Gevolgen zien we meer in het voorjaar van 2006, we hebben dan minder voorraad.
7. Zo ja, wat dan?
Minder voorraad voor snijmaïs en gras, betekent dat de eerste snede gras lichter bemest gaat worden met drijfmest en dus meer kunstmest.

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?
Tussen de 18 en 20.
9. Is daar al bewust op gestuurd?
Wanneer het onder of boven deze waarde kwam werd er ingegrepen.
10. Waarom wel/ niet?
Je wilt toch zo efficiënt mogelijk proberen te melken, onder de 18 dan laten de koeien het afweten, boven de 22 is niet nodig.
11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?
Scherper gevoerd bij de oudmelkte koeien, dus na 200 dagen lactatie.
12. Zo ja welke?
Opgemerkt moet worden dat er wel iets brok richting jongvee is gegaan.
13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?
Die is niet bekend, we rekenen met 100,3.
14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?
Kuks denkt dat 117 gewoonweg te ruim is.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?
Nee.
16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Ja, er is grotendeels afscheid genomen van het vleesvee en jongvee scherper op de norm. Dit levert een besparing op van rond de 70 m³ mestafvoer. Vandaar dat er nu even niet meer afgevoerd dan 280 ton. Hierin zit overigens minder stikstof dan verwacht, rond de 3,8 kg.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Nee.

18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
Was al gedaan.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering? Sturen op mestafzet en hoeveelheid stikstof blijft wel een gok. Vooral wanneer je kiest om het in het najaar af te zetten, je weet nooit precies wat er in je mest zit. Bij Kuks viel het tegen. Oorzaak voor lage gehalten in mest zal liggen in het feit dat de putten bijna leeg waren toen de stal gereinigd is, we denken dat er veel water in heeft gezeten.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Johan en Carla Dekker, ingevuld door: Gabe Schaaf

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Volgens plan 2077 m³ bij normatieve gehalten, bij gerealiseerde gehalten 2450 m³. Dat betekent dat nog slechts ca. 2000 m³ beschikbaar is, waarvan 1500 voor grasland. Johan kan dus maar 52 m³/ha gras aanwenden, terwijl dat bij MINAS meer dan 90 m³ was (+ extra mest op maïsland in het najaar).
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
Normaalgesproken ca. 1000 m³, in 2005 zou dat minder geweest zijn, omdat nog een behoorlijk fosfaat- en stikstofsaldo over is.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Het geeft geen gevoel, omdat erg veel extra kosten gemaakt worden voor mestafzet, terwijl ook nog eens extra kosten voor kunstmestaankoop nodig zijn.

Ook vanuit oogpunt van energie en CO₂-uitstoot is het onlogisch om mest over grote afstand te gaan afvoeren en kunstmest terug te kopen. Op die manier is het nieuwe mestbeleid energieverspilling.

Met de mest wordt ook veel fosfaat afgevoerd, dat vraagt veel extra fosfaatbemesting

4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
 - De lage gehalten in de mest maken het noodzakelijk om veel meer mest af te voeren dan verwacht. Gemiddeld 3,75 kg N en 1,53 kg fosfaat per m³ maakt het minder aantrekkelijk om zeer eiwitarm te voeren omdat de mestafzetkosten stijgen. De extra mestafzet betekent dat minder mest overblijft voor eigen gebruik, waarin bovendien ook nog minder werkzame stikstof zit. Daarmee ontstaat ook een kunstmestprobleem.
 - De mest was eind september op, omdat Johan over het tulpenland nog wat mest gereden heeft en de resterende mest over het eigen bouwland heeft gebracht. Daardoor is de totale mestafvoer beperkt gebleven tot 1700 m³ terwijl een afvoer van 2400 nodig was geweest om helemaal uit te komen.
 - Mest voor graan lijkt een mooi alternatief, maar akkerbouwers wachten nog heel veel af. De N-totaalnormen zijn voor akkerbouwers dermate bedreigend dat de mestafzet veel lastiger zal worden, tenzij de akkerbouwers kansen gaan zien. De huidige afzetprijzen zijn niet representatief voor de te verwachte prijzen. Als je het goed wilt doen zouden ook de afnemende akkerbouwers aan dezelfde normen moeten houden.
 - Er is nog 200 m³ drijfmest afgevoerd naar het tulpenland (Vogelaarvariant), maar de tulpenboer wilde niet tekenen voor ontvangst
5. Hoe is dit opgelost?
Mestafzet voor de komende jaren geregeld via transporteur Jan Bakker. Tot en met 2007 kan Johan de mest afzetten voor € 7,90 per m³, waarbij 70 % van de mest in het voorjaar en 30 % in het najaar. Als Johan vanwege de bedrijfsvoering minder mest produceert hoeft hij niet de volledige hoeveelheid af te voeren.
De mest die over het eigen maïsland is gebracht had eigenlijk afgevoerd moeten worden naar bijv. de buurman.
Andere oplossingen zoals jongveeopfok uitbesteden of extra grond zijn door de afspraak met Jan Bakker minder noodzakelijk.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Ja.
7. Zo ja, wat dan?
Veel minder mest op snijmaïs, vooral ook in het najaar.
Mede vanwege de weersomstandigheden (wel drijfmest op nieuwe grasland uitgereden) is op 8,5 ha maïs in het voorjaar helemaal geen mest uitgereden (wel najaar 2004), maar de drijfmest vervangen door 26-14.

Omdat de mest in de loop van de zomer opraakte is veel minder dan de verwacht 80 m³/ha gras uitgereden.

Het lange termijn effect is lastig in te schatten, vooral ook omdat de verschraving van de bodem (geen 90 maar slechts 50 m³ drijfmest per ha) langzaam gaat.

Mest met de sleepslang over bouwland (maïs) in het voorjaar is voor de mineralenbenutting goed, maar voor de weidevogels rampzalig.

Omdat minder kunstmest-N per ha gras beschikbaar is dan bij MINAS (o.a. door "verlies" ha's gras in de winter) heeft Johan gekozen voor de duurdere ASS i.p.v. KAS of 26-14 in et voorjaar. De totale hoeveelheid aangevoerde kunstmest is 773 kg fosfaat en 6918 kg N. Dat is hoger dan de geplande 5225 kg door de groeiende zomer. Zonder voorraadverschillen zou dat in 2009 tot heffingen over ca. 1400 kg N en 300 kg fosfaat geleid hebben

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?

J	19
F	18
M	21
A	19
M	13 Te weinig eiwit gevoerd, daardoor te lage productie
J	16
J	18 Extra eiwit bijgevoerd (maatwerkvoer) had positief effect op melkproductie
A	20
S	23
O	20
N	22 Hoog eiwit door tarwe

9. Is daar al bewust op gestuurd?

Het ureum komt redelijk uit op de doelstelling van 20 ureum. In het voorjaar probeerde Johan te scherp te voeren, wat vrij veel melk gekost heeft. De voeradviseur adviseerde 3 kg eiwitrijk maatwerkvoer, Johan voerde 1,5 kg.

In het najaar 1,5 a 2 kg tarwe bijvoeren werkt goed: hoog eiwit en laag ureum.

Door voldoende lang materiaal (graszaadhooi) het herkauwen stimuleren, waardoor de benutting van het voer beter wordt, en dus ook de N-benutting.

10. Waarom wel/ niet?

Belangrijke drijfveer was de doelstelling vanuit K&K om de N-productie proberen te verlagen. Daarnaast levert besparing op aankoop van duur eiwit ook voordeel op.

11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?

Nee.

12. Zo ja welke?

N.V.T.

13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?

Valt tegen, vooral in het begin was de werkelijke excretie vaak hoger en er is veel variatie.

14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?

Prikkelt wel om het nog beter en nauwkeuriger uit te voeren en om argumenten of verklaringen aan te dragen waarom het zo loopt.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?

Wel geprobeerd, maar is tegengevallen door:

- Door drukte en overnameperikelen in de eerste maanden van 2005 wat minder aandacht voor het vee
- te weinig eiwit in rantsoen in april/mei
- bouw melkstal in september
- tegenvallers bij nieuwmelkte dieren (management) in november.

16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?
Het rantsoen afstemmen op 15 a 16 % RE. Proberen zo veel mogelijk melk per kg ds te produceren.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?
Ja goedkope natuurgrond op de Veluwe of in Noord-Holland.
18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?
Iets minder maïs i.v.m. derogatie.
In de toekomst waarschijnlijk meer grasherinzaai in combinatie met wintertarwe na maïs, omdat na 15 september geen mest meer uitgereden mag worden.
Tulpen zijn lastig in te passen, maar leveren nog steeds een aantrekkelijk saldo op.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

- dalend fosfaatgehalte in de bodem doordat de onttrekking veel hoger is dan de bemesting zal mogelijk leiden tot een slechtere N-benutting
- lager N-gehalte in de mest betekent dat 300 m³ mest extra afgevoerd moet worden. Dan blijft er nog minder over voor bemesting van het eigen land.
- De gebruiksnorm voor N-totaal is in principe gebaseerd op het bemestingsadvies, maar zou je ook rekening moeten houden met het NLV

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van: Mts. Post, ingevuld door: P.J.H. Oosterhuis

Algemene opmerkingen:

Door de forse stappen die de laatste jaren zijn gezet m.b.t. de bedrijfsontwikkeling, zijn we in de planvorming vorig jaar uitgegaan van de actuele situatie in 2004 en de optimalisatie daarvan, ook doorgerekend met de normen van het nieuwe mestbeleid (plan 1+2). Ook is een plan (plan 3) doorgerekend waarin de pachtgrond wordt afgestoten, de huiskavel wordt volledig gras en de maïs wordt aangekocht. Plan 3 is doorgerekend om de bedrijfsgevolgen in beeld te krijgen van deze bedrijfsaanpassing. De bedoeling was om plan 2 de komende jaren te gaan uitvoeren, d.w.z. optimalisatie van de bestaande huidige situatie. Anno 2005 kloppen de gegevens over de bedrijfsomvang qua hectares exact met de uitgangspunten uit de begroting. De gegevens over de grootte van de veestapel kloppen niet helemaal meer in vergelijking met de begroting, omdat de bedrijfsstrategie inmiddels toch weer gewijzigd is, d.w.z. toch verder doorgroeien naar ongeveer 1.000.000 kg melk in 2005. In de planvorming van 2004 zijn we uitgegaan van een stabiel melkquotum van 887.497 kg..

Mest

1. Hoeveel mest moest er afgevoerd worden in 2005?
Volgens het plan van 2004 (54 ha totaal waarvan 38 ha grasland, 90 mk+30pi+30 kalv.) hoefde er geen mest afgevoerd te worden.
Volgens het plan van 2005 (54 ha totaal waarvan 38,5 ha grasland, 105 mk+40pi+40 kalv. en doorgroeien naar 1.000.000 kg melkquotum) moest er forfaitair 3521 kg stikstof oftewel 782 ton mest afgevoerd worden. Als het werkelijke gehalte aan stikstof (3,8 kg N) gehanteerd wordt, moet er 918 kuub mest afgevoerd worden.
2. En hoeveel in verleden volgens MINAS?
In het verleden met MINAS hoefde er niets afgevoerd te worden om goed uit te komen, dit ondanks de hoge intensiteit van ongeveer 16.500 kg melk per ha. Er werd wel mest afgevoerd vanwege de loonwerkconstructie met het land van de burens, d.w.z. mestafvoer en de maïsaankoop terug. De afgevoerde mest werd grotendeels gecompenseerd met aangevoerde zeugenmest i.v.m. de goedkope fosfaataanvoer op deze manier.
3. Hoe is dit ervaren (beschrijf het gevoel)?
Dit gaf vooral bij Cor maar ook zeker bij Frank een oneerlijk en twijfelachtig gevoel. Dit gevoel zit hem in het feit dat er hardop getwijfeld wordt of de milieukwaliteit hier daadwerkelijk mee gediend is.
4. Wat waren de grootste knelpunten bij de afzet van de mest?
Als grootste knelpunten zijn hier ervaren: het tijdstip van leveren aan de akkerbouwers. Zodra de grond het echt toelaat willen zij de mest ontvangen, niet eerder en ook niet later. Een goede communicatie in deze is dus zeer belangrijk.
Als groot knelpunt is ook ervaren de grote verschillen in samenstelling van de mest in werkelijkheid en op papier. Door deze grote verschillen in samenstelling moest er 145 kuub extra mest afgevoerd worden. Hierdoor is ook een grote hoeveelheid extra fosfaat en kali afgezet. Ook kunnen deze grote verschillen de afzet van mest naar akkerbouwers bemoeilijken omdat in de praktijk de akkerbouwers dit gecompenseerd willen zien. Dit omdat de bemestingsnormen van verschillende gewassen vrij scherp vastgesteld zijn.
Een goede planning en dus een bemestingsplan is ook geen overbodige luxe bleek in het voorjaar. Door de combinatie van mestafzet en een royale mestgift op het grasland voor de eerste snede, bleek dat de put ook vroeg in het voorjaar kan leegraken. Voor de tweede snede was dan ook geen drijfmest beschikbaar. Hier moet dus beter op ingespeeld worden.
5. Hoe is dit opgelost?
Zie punt 4. De loonwerker fungeerde als communicatiekanaal tussen veehouder en akkerbouwer. We hadden geluk met het late voorjaar, hierdoor konden we sparen om de laatste 4 hectare maïsland te kunnen bemesten.
6. Heeft de afzet van mest gevolgen gehad voor de bemesting?
Zie ook antwoord op vraag 4. Toen we bezig waren met de maïslandbemesting, bleek de put leeg te zijn. Voor de laatste 4 ha. maïsland hebben we mest moeten "sparen". De tweede snede heeft als bemesting geen drijfmest gehad. Volgens Frank heeft zich dit vertaald in een 15% lagere opbrengst met minder ruw-eiwit in de graskuil.

In totaliteit is er door de mestafzet fors minder (17 kuub per ha.) mest op het grasland gekomen, als dat vergeleken wordt met de MINAS-jaren toen de aanvoer en afvoer van mest tegen elkaar zo'n beetje wegviel.

7. Zo ja, wat dan?

Voeding

8. Hoe hoog was het ureum in de melk afgelopen zomer?

Het gemiddelde ureumgehalte in de melk deze zomer bedroeg 18,7. Opgemerkt dient te worden dat de koeien het grootste gedeelte van de zomer binnen zijn gebleven, van 1 april tot 2 september. Van 2 september tot en met 21 oktober is er geweid door de koeien.

9. Is daar al bewust op gestuurd?

Ja, via de voeding is daar bewust opgestuurd. Door ervoor te zorgen dat het rantsoen goed in elkaar zit op papier en daar in de praktijk ook naar handelen met het voermanagement. Verder scheelt het opstellen van de melkkoeien ook behoorlijk in de excretie via een veel stabielere ureum op een lager niveau.

10. Waarom wel/ niet?

De reden om hier zo precies mogelijk mee om te gaan is een tweeledige. In de eerste plaats heeft het een financiële reden. Door zo goed en scherp mogelijk te voeren, kan er op de voerkosten bespaard worden. Dit omdat de voerkosten de grootste variabele kostenpost vormen.

In de tweede plaats loont het in een afvoersituatie met mest, wel degelijk om scherp te voeren en zo onnodige mestafvoer te voorkomen.

11. Zijn er verder extra maatregelen genomen t.a.v. de voeding?

Ja. Ondanks dat hier geen budget meer voor is, zijn we de afgelopen jaren (2004 en 2005) doorgegaan met de conditiescore. De maatschap Post ervaart dit toch als een doeltreffend hulpmiddel om de koeien mede hierdoor in de juiste conditie te houden. Scherp voeren is mooi en rendabel indien er maar geen roofbouw op de koeien wordt gepleegd. In het verleden is hier weldegelijk leergeld voor betaald.

12. Zo ja welke?

Zie opmerkingen bij regel 11.

13. Hoe is de werkelijke excretie ervaren afgelopen jaar in vergelijking tot de tabelproductie?

Vooraf bij de maatschap Post gaf dit een groot verschil te zien. De werkelijke excretie komt berekend over 6 meetweken (week 49 t/m 21) uit op 96 kilo stikstof, terwijl de berekende excretie over dezelfde weken 115 kg stikstof bedroeg. Het gevolg hiervan is dat de verplichte mestafvoer zou teruglopen van 3500 kg N naar 600 kg N indien deze bedrijfsspecifieke excretienorm gehanteerd zou mogen worden. Dit heeft flinke gevolgen financieel gezien en ook bemestingstechnisch.

14. Welke reactie gaf dit bij de deelnemer?

Van de ene kant riep het een twijfelachtig gevoel op, omdat het verschil vrij fors is.

Aan de andere kant is de Mts. Post blij met dit grote verschil, zeker toen een delegatie van LNV op werkbezoek is geweest. Tijdens dat bezoek is aangegeven dat het mogelijk gaat worden om de bedrijfsspecifieke excretienorm te mogen gebruiken. Hier zijn Cor en Frank heel blij mee.

Veebezetting

15. Is er nog bewust gesleuteld aan het melkproductie niveau?

Nee, de maatschap probeert zich zo goed mogelijk aan te sluiten bij de natuurlijke drang van de natuur. De productie wordt als resultante gezien van de overige zaken.

16. Worden er maatregelen genomen om de stikstofproductie vanuit de veestapel te verlagen?

Ja, door het rantsoen zo goed mogelijk te optimaliseren en daardoor de stikstofverliezen zoveel mogelijk te beperken. Ook wordt geprobeerd, door het fokken en managen op duurzaamheid, het vervangingspercentage zo laag mogelijk te houden. Dit scheelt aanzienlijk in het aantal aan te houden stuks jongvee. Cor en Frank vinden dat het jongvee vrij zwaar meetelt in de nieuwe mestwetgeving.

Grond

17. Is de deelnemer op zoek naar extra grond?

Ja, de maatschap Post is vooral opzoek naar grond die op papier voor de mestwet meetelt. Zie de constructie die onlangs met de gemeente Hoogeveen is overeengekomen.

18. Is er iets gewijzigd in het bouwplan?

In 2005 is er nog niets gewijzigd, in 2006 gaan er wel veranderingen in het bouwplan doorgevoerd worden.

Overig

Zijn er zaken die niet in bovengenoemde vragen terugkomen maar wel de moeite waard zijn bij de interpretatie van de effecten van het nieuwe mestbeleid op de bedrijfsvoering?

De bemesting met fosfaat verdient nog wel enige aandacht van de beleidsmakers, met name de fosfaatbemesting van nieuw ingezaaid grasland. De stikstofeindnorm wordt prima gehaald, maar de fosfaatnorm niet. Dit wordt veroorzaakt door de fosfaatbemesting van het nieuw ingezaaide grasland, wat toch enig fosfaatkunstmest nodig heeft voor een goede beginontwikkeling.

Het blijkt aan het begin van het nieuwe jaar bijzonder lastig te zijn om de verwachte aantallen goed in te schatten, zeker voor bedrijven die volop in de bedrijfsontwikkeling zitten. Frank vraagt zich af of hier geen rekening courant-systeem voor ontwikkeld kan worden. De vee planning hebben we gedurende het jaar 5 keer moeten bijstellen. Een gevolg is nu dat er onnodig veel mest is afgevoerd.

Een redelijk groot probleem waar we in de praktijk tegen aan gaan lopen, is het grote verschil tussen de werkelijke en de forfaitaire gehalten in de mest. Akkerbouwers zullen grote verschillen in gehalten niet accepteren en willen dit gecompenseerd zien door een extra hoeveelheid mest. Dit gaat met name gelden voor het boer-boer verhaal waarin met vaste forfaits gerekend gaat worden. Deze forfaits verschillen nogal met de werkelijke gehalten. Mogelijk biedt verlaging/aanpassing van deze forfaits enige verlichting.

Evaluatie gebruik stelsel van gebruiksnormen op Koeien & Kansen bedrijven 2005

Voor het bedrijf van Mts. Sikkenga-Bleker te Bedum, ingevuld door: M. Kamminga

Inleiding

Bijna twee jaar zijn Cees en Jitske als deelnemers aan het project "Koeien & Kansen" nu bezig met het nieuwe mestbeleid. Vanaf 1 januari van het komende jaar (2006) zal ook de rest van de Nederlandse agrarische ondernemers volgen. Om te voldoen aan de wens van de opdrachtgevers van het project om onze ervaringen te mogen vernemen hebben we dit evaluatie-verslag geschreven.

Evaluatie

Als basis dient het bedrijfsplan dat gemaakt is in het voorjaar van 2004, als eerste verkenning wat voor de bedrijven de beste strategie zou zijn. En dan nu aan het eind van 2005 een geschikt moment om te evalueren. En dan gaat het niet alleen om cijfers maar ook om ervaringen, emoties, gevoelens en verwachtingen.

We willen in deze evaluatie de ervaringen op het bedrijf van Cees en Jitske, betreffende het nieuwe mestbeleid vanuit een aantal verschillende invalshoeken bekijken:

Mest en bemesting

In het gemaakte bedrijfsplan moest er voor 2005 ruim 200 m³ mest (805 kg N) afgevoerd worden. Dit was op basis van 165 koeien, 40 pinken en 40 kalveren. Omdat er voor 2005 ongeveer 10 koeien minder worden gehouden vanwege het feit dat er minder (te duur)quotum is gekocht.

De veestapel op dit moment gemiddeld over 2005 omvat 155 koeien 46 pinken en ongeveer 35 kalveren. Al met al levert dat een N-productie op van 21.542 kg op. Hierbij is gerekend met een gemiddelde N-excretie van 110,5 kg per melkkoe (9.000 kg melk en 15 ureum)

In tegenstelling tot het reeds genoemde bedrijfsplan is de plaatsingsruimte voor 2005 niet 86.50 ha maar 88.70 hectare grasland geworden. Dus een N-plaatsingsruimte van 22.175 kg.

Uit de getallen blijkt dan ook wel dat er geen mest hoeft te worden afgezet en dat was ook al zo binnen het MINAS-tijdperk.

Dit was voor Cees en Jitske wel een hele geruststelling, temeer omdat de door ons geplande en door de loonwerker toegezegde mogelijkheid voor 10 hectare pachtgrond voor de teelt van snijmaïs niet door ging omdat de grondeigenaar reeds mest had aangevoerd zonder mee weten van de loonwerker.

Een continue terugkerend probleem in de regio is dat de lokale akkerbouw niet te motiveren is voor mestafname. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat op de zware kleigronden men erg bezorgd is voor de structuurschade in de bodem bij mesttoediening in het voorjaar. Daarentegen is het probleem bij najaarsaanwending tweërlei, ten eerste het niet in de praktijk kunnen realiseren van 60% werking van de aangevoerde N en ten tweede het steeds verder inperken van de uitrij-mogelijkheden op akkerbouwkleigrond.

Op de lichte klei/zavelgronden is het probleem dat de concurrentie tussen maïs en poot aardappelen in het nadeel van de maïs uitvalt vanwege het oogsttijdstip laat in de herfst en de hoge pachtprijs die voor poot aardappelgrond gemiddeld wordt betaald (€1.500/ha)

Door het lange en prima groeiseizoen is er dit jaar wel voldoende en kwalitatief goed kuilvoer gewonnen en is de totale gebruiksnorm voor N-bemesting 2009 dan ook wel gebruikt.

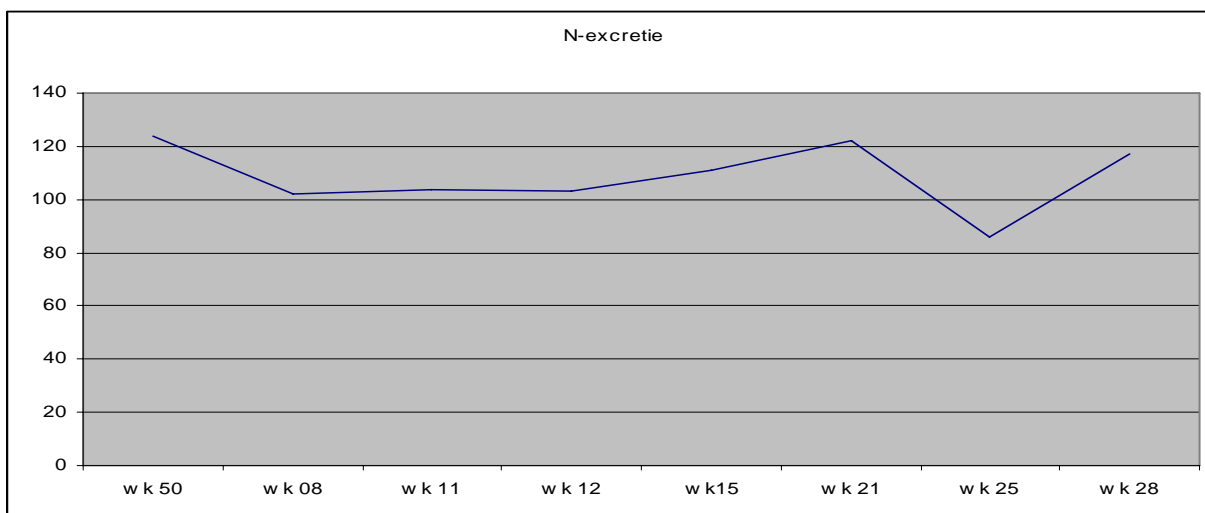
Voeding

Het ureum in de melk afgelopen zomer was rond de 14-15, dit was laag doordat er bewust op is gestuurd middels de voeding van een klein gedeelte snijmaïs bijvoeren in de stal en maïsmeel in de krachtvoer-computer.

Op het zelfde moment is het in de zomer mogelijk dat "onderschieters" in het ureum van 9 à 10 hun ook zomaar is overkomen. Dit werd veroorzaakt door het feit dat als je met krachtvoer en basis rantsoen binnen in de stal stuurt op beperking van ureum en de beweidingomstandigheden zijn op een gegeven moment net niet ideaal (te laag RE-weidegras) door weersomstandigheden, je gewoon in het totale rantsoen op dat moment te kort komt.

De snijmaïs die gevoerd is was een extra maatregel die genomen is ondanks het feit dat deze aangekocht moest worden. Maar het gaf wel de gewenste stabiliteit in het rantsoen in de weide periode.

In de meetweken bleek de werkelijke excretie gemiddeld ongeveer 5 punten lager te liggen dan in de tabelproductie, ook de variatie van de uitkomsten was daarbij groot (86 – 124).

Dit ontlokte de veehouders de uitspraak dat de gemiddelde afwijking ten opzichte van de tabellen te klein was om er daadwerkelijk iets mee te gaan doen in aanpassing van de beleidsforfaits die gepresenteerd zijn in het nieuwe mestbeleid. Professor Tamminga had wel aardig gelijk.

Veebezetting

Qua veebezetting is er niet bewust gesleuteld aan de aantallen. Het feit dat er minder koeien zijn dan geprognoseerd in het bedrijfsplan van voorjaar 2004, is het gevolg van het feit van twee zaken. Allereerst was de beleving bij de aanschaf van extra melkquotum, dat de prijzen te hoog lagen en er dus niet is gekocht. Vervolgens kwam daarbij, dat door de beslissing om over te stappen op automatisch melken misschien ook wel koeien zou gaan kosten. Al met al zijn er gewoon minder dieren. Ook het jongvee kalft niet allemaal binnen de begrote 25 à 26 maanden af.

Er zijn geen mogelijkheden meer om binnen de veestapel de totale stikstofproductie te verlagen omdat 5 stuks jongvee per 10 melkkoeien de absolute ondergrens is om in de vervanging te kunnen voorzien als we daarbij ook nog in ogenschouw nemen dat we nog jaarlijks een 150.000 kg melkproductie zouden willen groeien. De verwachting van Cees en Jitske is dat ze in de toekomst iets meer jongvee zouden moeten aanhouden om ook de misschien mogelijke uitval van melkkoeien, door kortere weidegang in verband met de keuze voor de VMS-boxen, te kunnen compenseren. Dit zal de toekomst echter uitwijzen, het heeft hun voorkeur niet.

Grond

Indien er meer vee gehouden zal gaan worden in de toekomst door uitbreiding van de totale melkproductie en afzet bij de akkerbouw in de provincie moeilijk blijft, willen Cees en Jitske absoluut op zoek naar extra grond. Er komen daar op termijn misschien wel mogelijkheden voor. De nog lopende ruilverkaveling en andere mogelijkheden met grondtransacties geven daarvoor het tempo aan.

Dit is dan de enige mogelijkheid die overblijft naast afzet via erkende intermediairs. Die markt is te onzeker en Cees en Jitske willen daar niet afhankelijk van zijn.

Aan wijzigingen in het bouwplan denken de veehouders/ondernemers niet. De zware klei is eigenlijk het best renderend met gras en met 70% afslibbaarheid laat het minimale grond bewerking toe, dus zal het wel gras blijven.

Wel blijft continue de focus gericht op ds. productie per hectare te maximaliseren in combinatie met een acceptabel krachtvoerbruik per koe. Dit moet gerealiseerd worden door een goede kwaliteit grasmat en goed graslandbeheer.

Conclusies

Voor Mts. Sikkenga-Bleker levert het nieuwe mestbeleid tot nu toe weinig problemen op omdat het qua bedrijfsvoering weinig veranderd is ten opzichte van het oude MINAS-beleid. Cruciaal is daarbij wel dat door de derogatie de plaatsingsruimte op 250 kg N per hectare ligt.

Moet het na de evaluatie van het beleid in 2009 naar een lager niveau van bijvoorbeeld 170 kg N /hectare, voorzien we een overschot aan ruwvoer op de bedrijven, als de extra benodigde plaatsingsruimte moet komen uit extra grond. Of indien er geen ruwvoer over blijft de kwaliteit te ver teruggelopen is door het te extensief gebruik.